

# **Onveiligheidsgevoelens in Amsterdam**

Kwantitatief onderzoek naar achtergronden van onveiligheidsgevoelens

Amsterdam, 31 juli 2003

Sander Flight

Met medewerking van:  
Gabry Vanderveen  
O + S Amsterdam

# Inhoudsopgave

|           |                                               |           |
|-----------|-----------------------------------------------|-----------|
| <b>1</b>  | <b>Inleiding</b>                              | <b>3</b>  |
| 1.1       | Aanleiding voor dit onderzoek                 | 3         |
| 1.2       | Voelt u zich wel eens onveilig?               | 3         |
| 1.3       | Nieuwe vragenlijst                            | 4         |
| 1.4       | Leeswijzer                                    | 5         |
| <b>2</b>  | <b>Eerste resultaten</b>                      | <b>6</b>  |
| 2.1       | Onveiligheidsgevoelens algemeen               | 6         |
| 2.2       | Maatschappelijke ontwikkelingen               | 8         |
| 2.3       | Specifieke delicten - inleiding               | 9         |
| 2.4       | Specifieke delicten – uitkomsten              | 9         |
| 2.5       | Vermijdingsgedrag en voorzorgsmaatregelen     | 12        |
| 2.6       | Media                                         | 13        |
| <b>3</b>  | <b>Verdiepende analyses</b>                   | <b>15</b> |
| 3.1       | Onveiligheidsgevoelens algemeen               | 15        |
| 3.2       | Factor algemene onveiligheidsbeleving         | 15        |
| 3.3       | Delicten nader beschouwd                      | 17        |
| 3.4       | Delicten nader beschouwd - samenvattend       | 19        |
| 3.5       | Samenhang met onveiligheidsbeleving           | 21        |
| 3.6       | Selectie van vragen voor toekomstig onderzoek | 24        |
| <b>4</b>  | <b>Samenvatting en aanbevelingen</b>          | <b>27</b> |
| 4.1       | Stoere mensen, bange mensen                   | 27        |
| 4.2       | Samenvatting                                  | 27        |
| 4.3       | Aanbevelingen                                 | 28        |
| 4.4       | Tot slot                                      | 31        |
|           | <b>Bijlagen</b>                               |           |
| Bijlage 1 | Tabellen                                      | 33        |
| Bijlage 2 | Correlaties per onderwerp                     | 43        |
| Bijlage 3 | Vragenlijst                                   | 45        |

# 1 Inleiding

## 1.1 Aanleiding voor dit onderzoek

Onveiligheidsgevoelens mogen zich verheugen in een toenemende belangstelling de laatste jaren. Gezagsdragers binnen ministeries, politiekorpsen en gemeenten in heel Nederland benadrukken hoe belangrijk ze de subjectieve kant van veiligheid vinden. Het gaat niet alleen om de aanpak van feitelijke criminaliteit en overlast: ook de beleving van veiligheid moet verbeteren.

Voor iedereen die zich enigszins in het onderwerp verdiept heeft, is duidelijk dat het bij onveiligheidsgevoelens om een gecompliceerd verschijnsel gaat. Er bestaan verschillende soorten onveiligheid en allerlei factoren kunnen erop van invloed zijn. Des te opvallender is het dat er in Nederland eigenlijk weinig (wetenschappelijk) onderzoek is verricht naar onveiligheidsgevoelens. Het aantal kwantitatieve studies is ronduit beperkt te noemen: deze kunnen op de vingers van één hand worden geteld.

### *Amsterdams onderzoek*

De gemeente Amsterdam heeft besloten een stap in de goede richting te zetten: het onderzoek op het gebied van veiligheidsbeleving moet beter kunnen. Recentelijk heeft DSP-groep een literatuuronderzoek<sup>1</sup> mogen uitvoeren met als vraag hoe gevoelens van onveiligheid meestal gemeten worden in (internationaal) onderzoek. Doel hiervan was te achterhalen welke operationalisaties de meest interessante en bruikbare resultaten opleveren voor lokaal overheidsbeleid. In toekomstig kwantitatief onderzoek, zoals de Monitor Leefbaarheid en Veiligheid, wil de gemeente namelijk meer aandacht besteden aan onveiligheidsgevoelens. Die inventariserende literatuurstudie is inmiddels afgerond.

### *Doelstelling van dit onderzoek*

Het is de bedoeling meer grip te krijgen op de beleving van veiligheid. Daarvoor is het noodzakelijk om een stap verder te zetten dan de huidige onderzoeken doen. Het is onvoldoende het beleid te baseren op een intuïtief gevoel over 'hoe het wel zal zitten'. Met behulp van dit onderzoek kan inzicht worden verkregen in gevoelens van onveiligheid zelf ('Waar hebben we het eigenlijk over als het gaat over onveiligheidsgevoelens?') en in de samenhang met andere factoren zoals leeftijd, media, persoonlijk slachtofferschap, e.d. Een meer concreet doel van dit onderzoek is het selecteren van een beperkte set van vragen die in toekomstig onderzoek opgenomen kunnen worden.

## 1.2 Voelt u zich wel eens onveilig?

Zoals gezegd heeft DSP-groep een literatuuronderzoek uitgevoerd naar gevoelens van onveiligheid. Daarin kwamen wij tot de conclusie dat deze gevoelens op allerlei manieren *kunnen* worden gemeten, maar dat er in de praktijk van het grootschalige bevolkingsonderzoek in Nederland, de Politiemonitor en de Monitor Leefbaarheid en Veiligheid, maar één vraag steeds wordt aangetroffen: "Voelt u zich wel eens onveilig?". Soms wordt

Noot 1 Sander Flight, *Onveiligheidsgevoelens in Amsterdam: Quick literatuurscan voor meting onveiligheidsgevoelens*, DSP-groep, 2002.

daar nog iets aan toegevoegd zoals 'in uw eigen woonbuurt' of 'op straat'. Maar al met al is het deze algemene vraag die alle belanghebbenden van informatie over onveiligheidsgevoelens moet voorzien.

Dat is om meerdere redenen een opvallende constatering. Het meest opvallend is wel de breedte van de vraag "Voelt u zich wel eens onveilig?". Onduidelijk is bijvoorbeeld om welke plek het gaat (huis, woonbuurt, gemeente, land, wereld?) of om welke soort onveiligheid (criminaliteit, brand, inbraak, overstroming, buurtoverlast, terrorisme, enge tunneltjes?). Een dergelijke brede vraagstelling leidt ertoe dat de antwoorden op zeer verschillende manieren geïnterpreteerd kunnen worden: waar de één besluit dat de politie het goed doet als dit percentage daalt, kan een ander concluderen dat de aanslagen van elf september in New York kennelijk weinig effect hebben gehad op het gevoel van veiligheid. Of andersom. Het is maar net wat iemand er in wil lezen.

Al met al levert zo'n brede vraag weinig concrete handvatten op voor het veiligheidsbeleid van de gemeente Amsterdam. Toevoegingen als 'in uw eigen buurt', 'op straat' of 's avonds', veranderen daar slechts oppervlakkig iets aan. Er wordt namelijk nog steeds niet aangegeven om welke soort onveiligheid het gaat. Dit hangt dus sterk af van de toevallige associaties en denkrichting van de respondent en van de context van de vragenlijst. Het kan angst voor beroving, diefstal of verkrachting zijn, maar ook voor een aanrijding, een ontploffende goederentrein of een overstroming.

### 1.3 Nieuwe vragenlijst

Alternatieven voor de standaard operationalisatie van onveiligheidsgevoelens zijn door ons in de literatuur meer dan genoeg aangetroffen. Op basis van de literatuurscan en een gesprek tussen Kees de Rooij (gemeente Amsterdam), Gabry Vanderveen (Erasmus Universiteit) en Sander Flight (DSP-groep) is een vragenlijst opgesteld.

Allereerst is natuurlijk de vraag gesteld die standaard in beleidsonderzoek wordt gesteld: "Voelt u zich wel eens onveilig? En zo ja, is dat vaak, soms of zelden?" In de Monitor Leefbaarheid en Veiligheid wordt daar in de meeste gemeenten nog de vraag aan toegevoegd of men zich onveilig voelt op straat in de eigen woonbuurt. Die vragen zijn door ons natuurlijk ook gesteld, maar daarnaast zijn er wat extra vragen gesteld over bepaalde tijdstippen en plaatsen. Ook voegden wij de vraag toe of men zich 'op zijn gemak voelt'. Dit bleek in eerder onderzoek meer spreiding in de antwoorden op te leveren dan vragen die het woord 'angst' gebruiken of 'je onveilig voelen'. Meer spreiding is prettig, omdat het de bedoeling is iets over de achtergronden van onveiligheidsgevoelens te zeggen. Mannen, bijvoorbeeld, antwoorden in meerderheid 'nooit' op de vraag of ze zich wel eens onveilig voelen. Dat maakt het vrijwel onmogelijk een intelligente analyse uit te voeren naar de achtergrond van hun kennelijk afwezige onveiligheidsgevoel. Maar het percentage mannen dat toegeeft zich wel eens 'niet op zijn gemak' te voelen lag in eerder onderzoek beduidend hoger, waardoor dit soort analyses ineens wel tot de mogelijkheden gaan behoren (zie: G. Vanderveen: *De beleving van veiligheid in de metro: een beschrijving*, Erasmus Universiteit Rotterdam, 1998).

Verder is een aantal stellingen geformuleerd over maatschappelijke ontwikkelingen. Vervolgens is besloten de vragen toe te spitsen op criminaliteit en daarbij een aantal verschillende delicten te kiezen. Voor een viertal delicten zijn vragen gesteld over slachtofferschap, risico-inschatting, negatieve gevol-

gen, vermijdingsgedrag en angst voor of zorgen over slachtofferschap. Tot slot zijn vragen gesteld over het volgen van nieuws over criminaliteit in de media en enkele persoonlijke kenmerken zoals leeftijd, geslacht en samenstelling van het gezin.

#### **1.4 Leeswijzer**

In het eerstvolgende hoofdstuk (hoofdstuk 2) worden de gegeven antwoorden op een vrij 'platte' manier gepresenteerd. Dat geeft al een aardig beeld van de variatie in opvattingen en de diversiteit van de beleving van onveiligheid.

In het derde hoofdstuk worden verdiepende analyses uitgevoerd die inzicht geven in de mate van samenhang tussen verschillende vragen. Dat leidt allereerst tot meer inzicht in 'hoe het zit' rondom onveiligheidsgevoelens. Ten tweede geeft het een eerste impressie van vragen die in toekomstig beleidsonderzoek opgenomen zouden moeten worden.

In het vierde en laatste hoofdstuk worden de uitkomsten samengevat en aanbevelingen gedaan voor toekomstig onderzoek.

## 2 Eerste resultaten

In dit hoofdstuk worden de antwoorden op de meeste vragen behandeld. Om te voorkomen dat in dit hoofdstuk een overdaad aan cijfers komt te staan, worden niet alle uitkomsten weergegeven. Die staan in tabelvorm in de bijlage. De uitkomsten die in dit hoofdstuk worden beschreven, leiden onmiddellijk tot allerlei interessante vervolgvragen. Deze komen aan bod in het volgende hoofdstuk dat is gewijd aan verdiepende analyses.

### 2.1 Onveiligheidsgevoelens algemeen

Eén van de belangrijkste onderdelen van de vragenlijst, was het blok vragen waarin wordt geprobeerd gevoelens van onveiligheid in het algemeen te meten. Eerst wordt gevraagd of de respondent zich wel eens onveilig voelt. Degenen die daar 'ja' op antwoorden, krijgen de vervolgvraag of dat vaak, soms of zelden is. Dit zijn de vragen waar men zich in het meeste beleidsonderzoek tot beperkt. Belangrijk is het feit dat hier niet wordt gewezen op criminaliteit, maar wordt gevraagd naar onveiligheid in het algemeen.

Tabel 2.1 Voelt u zich wel eens onveilig? En zo ja, is dat vaak, soms of zelden? (n = 502)

|                          |      |
|--------------------------|------|
| nooit                    | 53%  |
| zelden                   | 15%  |
| soms                     | 29%  |
| vaak                     | 3%   |
| weet niet, geen antwoord | 1%   |
| totaal                   | 100% |

Opmerking: door afronding kan het voorkomen dat het totaal per tabel niet altijd precies optelt tot 100%.

Iets meer dan de helft van de Amsterdammers geeft aan zich nooit onveilig te voelen. Binnen de groep die zich wel eens onveilig voelt, voelen de meesten zich 'soms' onveilig (29% van het totaal). De rest voelt zich 'zelden' onveilig (15%) en de kleinste groep voelt zich vaak onveilig (3%). Een kleine groep weet het niet of kan geen antwoord geven (1%). Dit komt globaal overeen met eerder onderzoek in Amsterdam, zoals de Politie-monitor Bevolking en de Monitor Leefbaarheid en Veiligheid.

Naast de algemene vraag naar gevoelens van onveiligheid, is in dit onderzoek een batterij vragen opgenomen die proberen specifieke aspecten van het algemene gevoel van onveiligheid te meten. Cruciaal verschil met de voorgaande vraag is dat er een tijdsperiode wordt toegevoegd ('s avonds/'s nachts) of een bepaalde plek (eigen buurt, openbaar vervoer). Ook wordt het antwoord in de vorm van een cijfer op een schaal met vijf punten gegeven, lopend van 1 'nooit' tot 5 'altijd'. Voor de overzichtelijkheid zijn de antwoorden in drie categorieën gegroepeerd, maar voor verdiepende analyses is de vijfpuntsschaal bruikbaar. Een andere belangrijke toevoeging is de vraag waarin het woord 'onveilig' is vervangen door het meer subtiele 'niet zo op uw gemak voelen'. De verwachting is dat met name de onveiligheidsbeleving van mannen hiermee beter kan worden gemeten, omdat zij niet snel toegeven dat ze zich onveilig voelen.



Tabel 2.2 "Hoe vaak voelt u zich..." Weergegeven is het percentage dat 'nooit' koos (antwoordcategorie 1). De rest is verdeeld in twee groepen: 'ooit' (2 t/m 5) en 'weet niet'. (n = 502)

|                                                   | nooit | ooit | weet niet | totaal |
|---------------------------------------------------|-------|------|-----------|--------|
| ... onveilig in uw eigen buurt                    | 58%   | 43%  | -         | 101%   |
| ... 's avonds of 's nachts niet zo op uw gemak    | 38%   | 58%  | 4%        | 100%   |
| ... onveilig als u met het openbaar vervoer reist | 32%   | 60%  | 8%        | 100%   |
| ... onveilig op straat buiten uw eigen buurt      | 29%   | 67%  | 3%        | 99%    |
| ... 's avonds of 's nachts onveilig op straat     | 25%   | 67%  | 9%        | 101%   |

Opmerking: door afronding kan het voorkomen dat het totaal per rij niet altijd precies optelt tot 100%.

Op straat buiten de eigen buurt en 's avonds of 's nachts op straat blijken de grootste groepen Amsterdammers zich onveilig te voelen. Maar liefst tweederde van het totaal geeft aan zich in die gevallen wel eens onveilig te voelen. Dit mag opvallend worden genoemd, aangezien dit een hoger percentage is dan de groep die 'ja' antwoordde op de vraag 'Voelt u zich ooit wel eens onveilig?' Logischerwijze zou de groep die 'ja' antwoordt op de eerste vraag iedereen moeten omvatten die zich wel eens onveilig voelt en zouden meer specifieke vragen lagere percentages moeten opleveren. Dit is dus *niet* het geval.

Het lijkt tot op zekere hoogte zelfs andersom te werken: hoe specifieker de vraag, hoe meer mensen aangeven zich dan of daar wel eens onveilig te voelen. De meest aannemelijke verklaring hiervoor is het feit dat bij de eerste vraag moest worden gekozen tussen 'ja' en 'nee', terwijl hier een meer genuanceerd antwoord mogelijk was met de vijfpuntsschaal. Een andere mogelijke verklaring is, dat veel mensen zich niet direct realiseren op welke plekken en in welke situaties ze zich wel eens onveilig voelen. Zij zijn gewoon niet zo bezig met het onderwerp. Pas wanneer zij specifieke vragen krijgen (buiten de eigen buurt, in het openbaar vervoer, 's avonds of 's nachts op straat) worden bepaalde herinneringen *getriggerd*. Hoe dan ook, het blijkt dat dit soort vragen op een meer valide manier meten hoe het zit met onveiligheidsbeleving dan de algemene vraag: 'Voelt u zich wel eens onveilig?'. De mogelijkheid op een vijfpuntsschaal te antwoorden levert ook meer spreiding in de antwoorden op.

Een mogelijk bezwaar tegen de vragen is dat er wordt gevraagd: "Hoe vaak voelt u zich onveilig?" Dat zou ertoe kunnen leiden dat mensen bijna geen 'nooit' durven te antwoorden. Dit wordt echter minder waarschijnlijk doordat er in de introductie bij de vraag duidelijk wordt gewezen op de mogelijkheid dit wel te doen: "Dan stel ik u nu een paar vragen over bepaalde plekken of situaties waar u zich misschien wel eens onveilig voelt. Het is de bedoeling dat u een antwoord geeft in de vorm van een cijfer tussen 1 en 5. Een 1 betekent dat u zich nooit onveilig voelt en een 5 betekent dat u zich altijd onveilig voelt. Maar u kunt natuurlijk ook een tussenliggend cijfer noemen."

Een interessante vervolgvraag is, in hoeverre deze antwoorden onderlinge samenhang vertonen. Zijn het steeds dezelfde mensen die zich onveilig voelen of wisselt dat? Hoeveel mensen geven bij elke situatie en alle omstandigheden aan dat ze zich nooit onveilig voelen? En hoe zien de verschillende groepen er uit qua leeftijd, sekse en dergelijke? Deze vragen komen in het volgende hoofdstuk aan de orde.

## 2.2 Maatschappelijke ontwikkelingen

Bij het meten van onveiligheidsgevoelens wordt onderscheid gemaakt tussen specifieke angstgevoelens bijvoorbeeld voor criminaliteit en een meer algemeen gevoel van onbehagen. In onze enquête hebben wij voor het meten van het algemene gevoel van onbehagen een aantal stellingen over 'de maatschappij waarin we leven' opgenomen. Overigens is ervoor gekozen deze vragen als eerste te stellen, omdat werd verondersteld dat de meeste ondervraagden graag als eerste over dit soort aspecten zouden willen praten. Meteen beginnen met gedetailleerde vragen over verschillende aspecten van onveiligheidsgevoelens had tot irritatie kunnen leiden was de verwachting.

De stellingen luiden als volgt:

1. Het is de laatste jaren veiliger geworden op straat;
2. De maatschappij wordt steeds criminel;
3. Mensen hebben minder besef van normen en waarden dan vroeger;
4. Vergeleken met de gemiddelde buurt in Amsterdam is mijn buurt veiliger;
5. In buurten waar veel buitenlanders wonen voelen mensen zich onveiliger.

De antwoorden konden worden gegeven op een vijfpuntsschaal die liep van 1 'helemaal oneens' tot 5 'helemaal eens'.

Tabel 2.3 Stellingen over maatschappelijke ontwikkelingen. Weergegeven is het percentage dat koos voor de twee antwoordcategorieën die onveiligheid impliceren. (n = 502)

|                                                                 | % 'onveilig' |
|-----------------------------------------------------------------|--------------|
| minder besef normen en waarden (eens)                           | 75 %         |
| maatschappij steeds criminel (eens)                             | 61 %         |
| laatste jaren veiliger op straat (oneens)                       | 55 %         |
| buurten met veel buitenlanders voelt men zich onveiliger (eens) | 50 %         |
| mijn buurt relatief veilig (oneens)                             | 25 %         |

De grootste groep 'onveiligheid' vinden we bij de stelling dat mensen tegenwoordig minder besef hebben van normen en waarden dan vroeger (75%). Dat de maatschappij steeds criminel wordt is de mening van een iets kleinere groep, maar nog altijd van een meerderheid (61%). Hetzelfde geldt voor de stelling dat het de laatste jaren onveiliger is geworden op straat (55%). Met de stelling dat mensen die wonen in een buurt met veel buitenlanders zich onveiliger voelen, is precies de helft het eens. Deze stelling werd overigens vrij moeilijk gevonden door veel ondervraagden. Sommigen wezen de enquêtrices erop dat men zich wel onveiliger *voelt* in dit soort buurten, maar dat dit niet automatisch hoeft te betekenen dat het feitelijk ook onveiliger *is*. In toekomstig onderzoek zal deze stelling beter moeten worden toegelicht. Een kwart van de ondervraagden, tot slot, vindt de eigen buurt onveiliger dan de gemiddelde Amsterdamse buurt. Een meerderheid vindt de eigen buurt dus veiliger. Dit bleek ook al voor een deel uit de antwoorden op de vraag of men zich in de eigen woonbuurt onveilig voelt (43% onveilig). Dat percentage lag beduidend lager dan 'buiten de eigen woonbuurt' (67% onveilig).

In het algemeen kan geconstateerd worden dat grote groepen zich zorgen maken over het verval van 'normen en waarden' en het steeds 'criminel' worden van de samenleving. Naarmate de stellingen dichter bij huis komen (de woonbuurt), hoe meer het blijkt mee te vallen met de ongerustheid over onveiligheid.



### 2.3 Specifieke delicten - inleiding

In de vragenlijst is uitgebreid aandacht besteed aan de delicten inbraak, vandalisme, beroving op straat, aanranding en 'iets anders'. Omdat het aantal vragen dat kan worden gesteld aan een maximum is gebonden, moest een keuze worden gemaakt. Die keuze is tot op zekere hoogte natuurlijk altijd arbitrair. Wij hebben geprobeerd een zo breed mogelijk spectrum te beslaan, waarbij zowel persoonlijke als objectgebonden delicten aanwezig waren en zowel 'lichte' als 'zware' vergrijpen werden genoemd. Aanranding is opgenomen vanwege de hypothese dat dit delict onder vrouwen wel eens een grote invloed zou kunnen hebben op hun totale onveiligheidsbeleving.

Over elk van deze delicten is een aantal vragen gesteld. Zo is er gevraagd hoe groot men de kans schat de komende twaalf maanden persoonlijk het slachtoffer te worden van het delict. Maar ook is gevraagd hoe groot men denkt dat de nadelige gevolgen zouden zijn als men slachtoffer zou worden van het delict. Uiteraard is ook gevraagd of men zelf het slachtoffer is geworden van het delict en zo ja, of dat de afgelopen twaalf maanden was. Verder is aan de helft van de ondervraagden gevraagd of men bang is zelf het slachtoffer te worden van het delict. De andere helft kreeg de vraag of men zich zorgen maakt dat men het slachtoffer wordt van het delict. En tot slot is nog gevraagd of men bepaalde maatregelen neemt of situaties vermijdt om te voorkomen dat men slachtoffer wordt van het delict<sup>2</sup>.

Alle vragen zijn ook gesteld voor het delict 'iets anders'. Tijdens het veldwerk bleek dat deze vraag niet goed werkt. De meeste mensen kunnen zich niets voorstellen bij deze algemene formulering en het leidt dan ook tot een groot aantal mensen dat 'weet niet' antwoordt of 'het ligt er maar aan welk delict u bedoelt'. In toekomstig onderzoek heeft het weinig zin deze vraag te handhaven. In de bespreking van de resultaten wordt dit 'delict' dan ook buiten beschouwing gelaten.

Opvallend was ook, dat een deel van de respondenten moeite had met het zien van verschil tussen al deze vragen. "Dat heb ik net toch al gezegd?" was een regelmatig terugkerende opmerking. Aan de andere kant was er een groep respondenten die juist aangaf positief verrast te zijn door de enquête. "Eindelijk eens een onderzoek waarin je echt kan zeggen hoe het zit". Gebaseerd op een avond meeluisteren in de telefoonzaal, viel ons op dat de eerste reactie vaker van vrouwen afkomstig was en dat mannen juist relatief vaak de tweede reactie gaven.

### 2.4 Specifieke delicten – uitkomsten

Per delict zijn dus verschillende vragen gesteld en elke vraag meet een ander aspect van de onveiligheidsbeleving met betrekking tot dat specifieke delict. In de enquête zijn alle vragen niet per delict gegroepeerd, maar per vraagsoort: eerst werden alle vragen over slachtofferschap gesteld, vervolgens alle risico-inschattingen, vervolgens alle vermijdingsvragen, enzovoort. In de bijlage staan tabellen waarin de uitkomsten op die wijze worden gegroepeerd. Dit biedt de mogelijkheid de verschillende delicten te vergelijken. In dit hoofdstuk worden de verschillende uitkomsten per delict gegroepeerd. Dit biedt de

Noot 2 Dit kon niet worden gevraagd voor het delict inbraak. Men kan natuurlijk wel preventieve maatregelen treffen tegen inbraak, maar dat is geen vorm van vermijdingsgedrag.

mogelijkheid de verschillende aspecten per delict te vergelijken. Beide invalshoeken zijn overigens interessant.

Tabel 2.4 Aspecten van onveiligheid voor **inbraak**<sup>3</sup>  
(n = 502)

|                                                                     |        |
|---------------------------------------------------------------------|--------|
| kans slachtofferschap komende twaalf maanden (heel) groot           | 8%     |
| negatieve gevolgen slachtofferschap (heel) groot                    | 55%    |
| persoonlijk slachtofferschap (ooit)                                 | 36%    |
| bang zijn om slachtoffer te worden (n = 252) (zeer) bang            | 16%    |
| zich zorgen maken dat men slachtoffer wordt (n = 250) (veel) zorgen | 13%    |
| vermijden situaties uit angst voor dit delict (bijna) altijd        | n.v.t. |

De kans om zelf de komende twaalf maanden slachtoffer te worden van een inbraak schat acht procent van de ondervraagden groot of heel groot in. De negatieve gevolgen van een inbraak zouden volgens een aanzienlijke groep (zeer) groot zijn (55%). Meer dan één op de drie ondervraagden is ooit het slachtoffer geworden van een inbraak (36%). Meestal is dat echter al een tijd geleden, want bij slechts vier procent was het de afgelopen twaalf maanden raak (niet in tabel). Ongeveer één op de zes inwoners van Amsterdam (16%) zegt bang te zijn om slachtoffer te worden van een inbraak. Opvallend genoeg is de groep die 'zich zorgen maakt' dat men slachtoffer wordt van een inbraak niet groter, maar kleiner (13%). Ander onderzoek<sup>4</sup> liet zien dat vragen waarin het woord 'angst' of 'bang' werd gebruikt, lagere percentages opleverden dan het subtielere 'zorgen maken over'. Die uitkomst wordt hier dus niet bevestigd.

Tabel 2.5 Aspecten van onveiligheid voor **vandalisme**  
(n = 502)

|                                                                     |     |
|---------------------------------------------------------------------|-----|
| kans slachtofferschap komende twaalf maanden (heel) groot           | 13% |
| negatieve gevolgen slachtofferschap (heel) groot                    | 33% |
| persoonlijk slachtofferschap (ooit)                                 | 40% |
| bang zijn om slachtoffer te worden (n = 252) (zeer) bang            | 15% |
| zich zorgen maken dat men slachtoffer wordt (n = 250) (veel) zorgen | 19% |
| vermijden situaties uit angst voor dit delict (bijna) altijd        | 22% |

Bij vandalisme blijkt dat een groot aantal mensen ooit slachtoffer is geworden (40%). Maar liefst één op de vijf ondervraagden geeft aan dat dit het afgelopen jaar het geval was (19%; niet in tabel). Men schat de kans op slachtofferschap dan ook redelijk hoog in (13%). De negatieve gevolgen van vandalisme zijn echter volgens de meeste mensen niet zo groot: 'slechts' een derde (33%) denkt dat deze (heel) groot zullen zijn. Binnen de groep van deze vier delicten is dat het laagste percentage. De groep die 'bang' is voor vandalisme is niet bijzonder groot (15%) evenals de groep die 'zich zorgen maakt' dat ze slachtoffer worden van dit delict (19%). Hier zien we dat de groep die zich

Noot 3 Alle vragen over delicten zijn gesteld met behulp van vijf puntsschalen. In de tabellen in deze paragraaf zijn steeds de vierde en vijfde categorie bij elkaar opgeteld. In de enquête werd alleen een label toegekend aan de uiterste categorie, zoals: 5 'heel groot' bij de vraag naar de kans op slachtofferschap. In de tabellen in deze paragraaf hebben wij gekozen voor het label '(heel) groot' als aanduiding voor categorie 4 en 5 gezamenlijk.

Noot 4 Williams, Frank P., Marilyn D. McShane en Ronald L. Akers, 'Worry About Victimization: An Alternative and Reliable Measure for Fear of Crime'. In: *Western Criminology Review*, 2 (2), 2000.

zorgen maakt over slachtofferschap groter is dan de groep die bang is voor slachtofferschap. In dit specifieke geval wordt de theorie dat het woord 'bang' voor veel mensen een te zware lading zou hebben dus wel bevestigd. Ronduit opvallend is het echter dat dit het enige delict is van de vier waar dit het geval is. Tot slot blijkt dat krap een kwart van de ondervraagden probeert situaties te vermijden waarin ze slachtoffer kunnen worden van vandalisme (22%).

Tabel 2.6 Aspecten van onveiligheid voor **beroving op straat**  
(n = 502)

|                                                                     |     |
|---------------------------------------------------------------------|-----|
| kans slachtofferschap komende twaalf maanden (heel) groot           | 11% |
| negatieve gevolgen slachtofferschap (heel) groot                    | 55% |
| persoonlijk slachtofferschap (ooit)                                 | 26% |
| bang zijn om slachtoffer te worden (n = 252) (zeer) bang            | 19% |
| zich zorgen maken dat men slachtoffer wordt (n = 250) (veel) zorgen | 11% |
| vermijden situaties uit angst voor dit delict (bijna) altijd        | 24% |

Het delict beroving op straat vertoont opvallende overeenkomsten met inbraak. Een forse groep mensen van 55 procent schat in dat het delict grote negatieve gevolgen voor ze zou hebben. Ook is een aanzienlijke groep ooit zelf het slachtoffer geworden van beroving op straat (26%), waarbij dit overigens meestal langer dan een jaar geleden is: het afgelopen jaar werd vijf procent beroofd op straat (niet in tabel). 'Bang' om slachtoffer te worden is een vijfde van de ondervraagden (19%) en een kleinere groep maakt zich zorgen over slachtofferschap (11%). Een kwart van de ondervraagden vermijdt situaties uit angst voor beroving op straat (24%).

Tabel 2.7 Aspecten van onveiligheid voor **aanranding**  
(n = 502)

|                                                                     |     |
|---------------------------------------------------------------------|-----|
| kans slachtofferschap komende twaalf maanden (heel) groot           | 4%  |
| negatieve gevolgen slachtofferschap (heel) groot                    | 73% |
| persoonlijk slachtofferschap (ooit)                                 | 9%  |
| bang zijn om slachtoffer te worden (n = 252) (zeer) bang            | 10% |
| zich zorgen maken dat men slachtoffer wordt (n = 250) (veel) zorgen | 9%  |
| vermijden situaties uit angst voor dit delict (bijna) altijd        | 25% |

Aanranding is een bijzonder delict binnen de groep van de vier uitgekozen delicten. Ten eerste is de groep die zelf het slachtoffer is geworden van aanranding vergeleken met de drie andere delicten relatief klein (9%) en bij de meesten is dit langer dan een jaar geleden: één procent is het afgelopen jaar aangerand (niet in tabel). Een relatief beperkte groep mensen denkt dat de kans op slachtofferschap groot is (4%). De meest opvallende uitkomst is echter de omvang van de groep die denkt dat de negatieve gevolgen van een aanranding (heel) groot zouden zijn: maar liefst driekwart van de ondervraagden denkt dat dit het geval is. Daarmee is het de absolute uitschieter van de vier besproken delicten. De combinatie van een laag risico op slachtofferschap en grote negatieve gevolgen maakt het aannemelijk dat velen situaties vermijden waarin men aangerand kan worden. Die hypothese lijkt echter niet te worden bevestigd: het percentage mensen dat vermijdingsgedrag vertoont (25%) is niet veel hoger dan bij de andere delicten waar ook een vijfde tot een kwart vermijdend gedrag vertoont. Er is overigens niet gevraagd hoe vaak men vermijdingsgedrag vertoont, dus het is in principe mogelijk dat bepaalde delicten vaker worden vermeden dan andere.

### *Zorgen versus angst*

In de Engelstalige literatuur is gesuggereerd dat het woord angst te zwaar zou zijn. Veel mensen, vooral mannen, zouden niet snel toegeven 'bang' te zijn voor iets. Daarom is als alternatief voorgesteld te vragen of men zich 'zorgen maakt over'. In ons onderzoek blijkt dat de groep die zich zorgen maakt over delicten juist kleiner is dan de groep die er bang voor is – precies tegenovergesteld aan de verwachtingen. De enige uitzondering hierop is vandalisme. Wellicht is de verklaring hiervoor dat het Engelstalige 'worry about' niet goed vertaald wordt met 'zorgen maken'. De term 'bang' lijkt beter geschikt voor de Nederlandse situatie dan 'zorgen maken', maar wellicht is er een alternatief denkbaar dat nog beter in staat is de werkelijke gevoelens aan het licht te brengen. Want ook de groep die 'bang' is, is niet groot.

### *Ideeën voor verdiepende analyses*

Er is een groot aantal interessante vervolgvragen dat naar aanleiding van deze uitkomsten gesteld kan worden. Hoe is bijvoorbeeld de samenhang tussen de vier delicten? Zijn het steeds dezelfde mensen die bang zijn om slachtoffer te worden of verschilt dat per delict? En hoe zit het met de inschatting van negatieve gevolgen? Is dat een persoonlijk kenmerk (sommige mensen schatten de gevolgen van slachtofferschap van welk delict dan ook negatief in) of verschilt dat per delict? Hetzelfde geldt voor vermijdingsgedrag: zijn er mensen die alle risico's proberen te vermijden of is hier sprake van een meer rationele afweging per delict?

Daarnaast is het natuurlijk interessant om te zien in hoeverre alle 'aspecten van delicten' te maken hebben met het algemene gevoel van veiligheid dat aan het begin van dit hoofdstuk is behandeld. Dat is de wijze waarop in 'normaal' beleidsonderzoek onveiligheid wordt gemeten. Is er een samenhang tussen de antwoorden op die algemene vraag en (een deel van) deze specifieke aspecten van onveiligheidsbeleving? En hoe groot is die samenhang vergeleken met persoonlijke kenmerken zoals leeftijd, sekse, enzovoort? Deze vragen komen in het volgende hoofdstuk aan bod.

## **2.5 Vermijdingsgedrag en voorzorgsmaatregelen**

In de enquête zijn ook vragen gesteld over vermijdingsgedrag en voorzorgsmaatregelen. Na de vragen over vermijdingsgedrag die gingen over specifieke delicten, werd een vraag gesteld over vermijdingsgedrag in het algemeen.

"Komt het wel eens voor dat u 's avonds of 's nachts de deur niet open doet omdat u het niet veilig vindt?"

Deze vorm van vermijdingsgedrag blijkt de helft van de ondervraagden wel eens toe te passen (50%). De rest doet 's avonds en 's nachts gewoon de deur open (46%) of gaf geen antwoord (4%).

Hiernaast is aan degenen die wel eens vermijdingsgedrag vertonen gevraagd welke plekken of situaties men vermijdt. Dit gebeurde in principe zonder dat de enquêtrice de antwoorden voorlas, maar als er geen antwoord kwam kon een lijstje met mogelijkheden worden voorgelezen<sup>5</sup>. De absolute uitschieter zijn 'enge plekken' zoals tunneltjes, parken, bosjes en stille plekken. Ruim de

Noot 5 Er mochten hier meerdere antwoorden worden gegeven, waardoor het totaal ruim boven 100 procent uitkomt.



helft van de ondervraagden vermijdt deze wel eens (59%<sup>6</sup>). Daarna volgt het openbaar vervoer dat door bijna een derde van de ondervraagden wel eens wordt gemeden (31 %). 'Uitgaan' wordt door één op de twaalf mensen vermeden (8 %) omdat men het niet veilig vindt. Daarna volgt nog een hele lijst met situaties die door maximaal drie procent worden vermeden, zoals het verkeer, zwembaden, sportevenementen, de Bijlmer of andere buurten. In totaal zei slechts vier procent van de ondervraagden dat ze geen enkele situatie vermijden. Vermijdingsgedrag is dus een onderdeel van het leven van bijna alle Amsterdammers<sup>7</sup>.

Twee andere vragen peilden of er situaties zijn waarin men voorzorgsmaatregelen neemt omdat men het niet veilig vindt. Overigens werd in de vragenlijst gewezen op het soort maatregelen dat werd bedoeld: "U kunt bijvoorbeeld een taxi nemen in plaats van de metro, of een mobieltje bij u hebben om in noodgevallen te kunnen bellen." Een derde (36%) neemt nooit dergelijke voorzorgsmaatregelen en een vijfde doet het altijd (20%). De rest neemt af en toe voorzorgsmaatregelen.

Ook is gevraagd of men ooit een 'soort van wapen' meeneemt om zich te kunnen verdedigen. Daarbij kregen de enquêtrices de mogelijkheid de volgende toelichting aangeboden: "Een soort van wapen kan zijn: mes, pistool, spuitbus, honkbalknuppel, maar ook een paraplu met een stalen punt of een sleutelbos op een bepaalde manier vastgehouden." De overgrote meerderheid zegt nooit een wapen mee te nemen (89%). Een kleine groep van drie procent zegt dit altijd te doen en de rest (9 %) neemt een tussenpositie in.

## 2.6 Media

In discussies over gevoelens van onveiligheid, wordt door velen met een beschuldigende vinger naar 'de media' gewezen. Voor sommige politici en politiemensen lijken de media zelfs een reden te zijn zich louter te concentreren op het bestrijden van feitelijke onveiligheid, omdat de subjectieve kant toch buiten hun invloedssfeer ligt. De redenering is dan als volgt: "Gevoelens van onveiligheid worden vooral veroorzaakt door de sensationele berichten in *De Telegraaf*. Wij kunnen nog zoveel boeven vangen; voor het veiligheidsgevoel maakt dat weinig uit." Er is echter—voorzover wij kunnen overzien—nog nooit een onderzoek geweest waarin deze ijzersterke relatie tussen media en onveiligheidsgevoelens is aangetoond.

In de enquête voor dit onderzoek is een aantal vragen opgenomen over mediagebruik in het algemeen. Er is gevraagd of er een krant is die men leest en of men het nieuws op televisie volgt. In de bijlage staan de uitkomsten. Meer specifiek is gevraagd of men in de krant of op televisie nieuws over criminaliteit en veiligheid volgt. Dat blijkt bijna een derde 'altijd' te doen (29%). Slechts een tiende (10%) doet dit (bijna) nooit. Ook berucht zijn de zogenaamde misdaadprogramma's. Deze worden 'altijd' bekeken door acht procent van de Amsterdammers. Meer dan de helft van de mensen (54%) kijkt hier (bijna) nooit naar.

Noot 6 Dit percentage is een combinatie van de eerste en de zevende antwoordcategorie in de tabel die in de bijlage staat, waarbij rekening is gehouden met het feit dat de twee groepen deels overlappen. Daardoor is het totaal in de tekst hierboven lager dan de optelsom van de twee percentages die in de bijlage staan.

Noot 7 Het zou interessant zijn om te bezien in hoeverre dit een typisch Amsterdams of grootstedelijk fenomeen is. Er ligt op het moment van schrijven (juli 2003) een subsidieverzoek bij het Ministerie van Justitie om dit onderzoek ook op landelijke schaal uit te voeren.



Ook is gevraagd of het beeld dat kranten en tv schetsen van de onveiligheid in overeenstemming is met de werkelijkheid. Hierover zijn de meningen verdeeld, maar de balans slaat licht door in het nadeel van de media. De groep die vindt dat de media overdrijven is tien procent groter dan de groep die vindt dat de situatie erger is dan in de media wordt gemeld (30% versus 20%). Nog eens ruim een derde is van mening dat de media een getrouwe weergave geven van hoe het in werkelijkheid zit (34%).

Tot slot van het vragenblok over de media is een vraag gesteld over Marokkaanse jongeren: "In de media wordt vaak een verband gelegd tussen onveiligheid en Marokkaanse jongeren. Denkt u dat dit terecht is of onterecht?" Alleereerst moet worden opgemerkt dat veel mensen dit een insinuerende vraag vonden. Men vroeg zich bijvoorbeeld af waarom alleen over Marokkaanse jongeren werd gerept en niet over andere nationaliteiten. Het verband is volgens een grote groep van 44 procent 'terecht'. Bijna een derde vindt de koppeling onterecht (29%). De rest geeft aan dat het er maar aan ligt hoe het gebeurt (22%). Als wordt opgemerkt dat onder de groep jonge verdachten het aantal Marokkanen oververtegenwoordigd is, dan is dat juist. Maar als wordt gesuggereerd dat *alle* Marokkaanse jongeren crimineel zijn, vindt men het niet terecht.

### 3 Verdiepende analyses

#### 3.1 Onveiligheidsgevoelens algemeen

In het voorgaande hoofdstuk bleek dat de plek of het tijdstip van invloed is op het gevoel van veiligheid. Men blijkt zich 's avonds of 's nachts, maar ook buiten de eigen buurt onveiliger te voelen dan overdag of in de eigen buurt. Ook het openbaar vervoer is een plek waar veel mensen zich wel eens onveilig voelen. Het is de vraag in hoeverre deze gevoelens met elkaar samenhangen. En het is interessant te weten wat de kenmerken zijn van de groep die zich onveilig voelt.

Tabel 3.1 Correlatiematrix aspecten van onveiligheid  
(n = 502)

|                                         | A   | B   | C   | D   | E   | F |
|-----------------------------------------|-----|-----|-----|-----|-----|---|
| A. algemeen gevoel van onveiligheid     | 1   |     |     |     |     |   |
| B. onveilig eigen buurt                 | .48 | 1   |     |     |     |   |
| C. 's avonds/'s nachts niet zo op gemak | .39 | .40 | 1   |     |     |   |
| D. 's avonds/'s nachts op straat        | .55 | .49 | .70 | 1   |     |   |
| E. op straat buiten eigen buurt         | .37 | .44 | .46 | .52 | 1   |   |
| F. openbaar vervoer                     | .26 | .20 | .26 | .38 | .40 | 1 |

Opmerking: alle correlaties zijn significant ( $p = 0.01$ ).

De algemene vraag "Voelt u zich wel eens onveilig?" blijkt tot op zekere hoogte samen te hangen met elk van de vijf andere vragen naar onveiligheidsgevoel in het algemeen (dus zonder te verwijzen naar criminaliteit). De sterkste samenhang vinden we echter met onveiligheidsgevoelens in de eigen buurt en 's avonds of 's nachts op straat. Dat is dus kennelijk de situatie waar men het eerste aan denkt bij de algemene vraag. De zwakste samenhang wordt gevonden met het openbaar vervoer. Dat is opvallend, omdat een ruime meerderheid van 60 procent zich wel eens onveilig voelt in het openbaar vervoer. Kennelijk zijn dat dus 'andere' mensen dan degenen die zich in het algemeen wel eens onveilig voelen.

Een zeer sterke correlatie (.70) wordt gevonden tussen de twee vragen die peilen hoe men zich 's avonds of 's nachts voelt. Kennelijk leidt de woordkeuze tot een sterke associatie en een bepaald antwoord. Het doet er dan dus niet meer zo heel veel toe of men vraagt naar 'op je gemak voelen' of 'onveilig voelen'. Ook maakt het kennelijk niet meer zoveel uit of er expliciet aan wordt toegevoegd dat het 'op straat' is. De vraag over het openbaar vervoer vertoont over de hele linie een hooguit matige samenhang met de andere vragen. Kennelijk is dit een aspect van onveiligheidsbeleving dat niet in de meer algemene vragen wordt 'gevangen'. Met enige terughoudendheid mag verwacht worden dat dit ook geldt voor andere specifieke situaties zoals sportevenementen, uitgaan en dergelijke. Als het de bedoeling is hier informatie over te vergaren, zullen er dus aparte vragen over moeten worden gesteld.

#### 3.2 Factor algemene onveiligheidsbeleving

Hierboven bleek dat de vraag over het openbaar vervoer binnen het rijtje van zes algemene vragen over onveiligheidsbeleving een vreemde eend in de bijt

was. De samenhang tussen de zes vragen over onveiligheidsbeleving is echter toch zo groot dat van één onderliggende dimensie kan worden gesproken. Dit blijkt uit een principale componenten analyse (PCA) die uit alle gegeven antwoorden slechts één factor destilleert. De betrouwbaarheid van de combinatie is hoog: een alpha van .80. Dat betekent dat het—in elk geval statistisch gezien—betekenisvol is de zes gegeven antwoorden te combineren tot een nieuwe variabele: onveiligheidsbeleving.

Berekenen we deze gecombineerde variabele door de zes gegeven antwoorden bij elkaar op te tellen, dan blijkt dat er een groep van acht procent is die bij elke vraag aangeeft zich 'nooit' onveilig te voelen. Anderzijds is er een groep van tien procent die bij geen van de zes vragen aangeeft zich nooit onveilig te voelen. Zij voelen zich dus in elke situatie wel eens onveilig. De rest (82%) zit daar ergens tussenin. Hieronder staat voor enkele achtergrondkenmerken weergegeven hoe de drie groepen zich van elkaar onderscheiden.

Tabel 3.2 Onveiligheidsgevoelens en persoonlijke kenmerken  
(n = 502)

|                               | nooit onveilig | soms onveilig          | altijd onveilig |
|-------------------------------|----------------|------------------------|-----------------|
| <i>seks</i>                   |                |                        |                 |
| man                           | 13%            | 80%                    | 7%              |
| vrouw                         | 4%             | 84%                    | 12%             |
| <i>gezinsamenstelling</i>     |                |                        |                 |
| geen kinderen thuis           | 10%            | 81%                    | 9%              |
| kinderen thuis                | 3%             | 85%                    | 12%             |
| <i>leeftijd</i>               |                |                        |                 |
| 18 tot 35 jaar                | 8%             | 78%                    | 14%             |
| 35 tot 65 jaar                | 6%             | 84%                    | 10%             |
| 65 +                          | 13%            | 82%                    | 5%              |
| <i>etniciteit<sup>8</sup></i> |                |                        |                 |
| autochtoon                    | 8%             | 82%                    | 10%             |
| allochtoon                    | 5%             | 86%                    | 10%             |
| <b>totaal</b>                 | <b>10%</b>     | <b>82%<sup>9</sup></b> | <b>8%</b>       |

De tabel laat duidelijk zien dat onveiligheidsbeleving samenhangt met sekse. Van alle mannen geeft één op de acht (13%) consequent als antwoord zich 'nooit' onveilig te voelen. Bij de vrouwen is dat één op de 25 (4%). Ook is de groep vrouwen die zegt zich altijd onveilig te voelen bijna twee maal zo groot als onder mannen (12% respectievelijk 7%).

Gezinsamenstelling, en dan met name het hebben van thuiswonende kinderen blijkt ook enigszins samen te hangen met onveiligheidsgevoelens. Vooral duidelijk is dat mensen met thuiswonende kinderen zich bijna allemaal wel eens onveilig voelen. Als we kijken naar de groep die zich 'altijd' onveilig voelt, is het verschil tussen mensen met en mensen zonder kinderen veel kleiner.

Leeftijd blijkt samen te hangen, maar op een andere wijze dan velen denken.

Noot 8 Iemand is toegedeeld aan de categorie 'allochtoon' als de respondent zelf, of de vader of de moeder niet in Nederland is geboren.

Noot 9 Ook is bezien of er binnen de groep die zich 'soms' onveilig voelt nog verschillen bestaan. Dat bleek niet het geval te zijn en daarom is deze grote groep als geheel weergegeven.

Ouderen voelen zich relatief veilig en jongeren voelen zich juist relatief onveilig. Het is niet voor het eerst dat dit uit onderzoek naar voren komt<sup>10</sup>, maar het beeld dat vooral ouderen zich onveilig voelen is hardnekkig. Kijken we naar de groep die zich altijd onveilig voelt, dan blijkt dat deze onder jongeren het grootst is met 15%. Daarna volgen mensen tussen 35 en 65 jaar waarvan tien procent zich altijd onveilig voelt. De rij wordt gesloten door de 65-plussers waarvan 'slechts' 5 procent zich altijd onveilig voelt.

Etniciteit, tenslotte, vertoont een zeer lichte samenhang met onveiligheidsgevoelens. Deze beperkt zich eigenlijk tot de groep die zich nooit onveilig voelt. Onder allochtonen is die groep met vijf procent iets kleiner dan onder autochtonen waar acht procent zich nooit onveilig voelt.

Opleiding is niet opgenomen in de tabel, omdat bleek dat er vrijwel geen samenhang bestaat tussen opleidingsniveau en onveiligheidsgevoelens. Hetzelfde geldt voor al dan niet alleen wonen. Mensen die met een of meer anderen een huishouden voeren, blijken zich niet veiliger of onveiliger te voelen dan alleenstaanden.

### 3.3 Delicten nader beschouwd

In paragraaf 2.4 werd een groot aantal verdiepende analyses voorgesteld met betrekking tot de vier delicten waar vragen over zijn gesteld. De eerste vraag had betrekking op de mate van overlap tussen de vier delicten. Zijn het bijvoorbeeld steeds dezelfde mensen die bang zijn om slachtoffer te worden of verschilt dat per delict? En hoe zit het met slachtofferschap?

Om daar inzicht in te geven, zijn de correlaties tussen de antwoorden per delict berekend en is bezien of de antwoorden een factor vormen. Als dat het geval was, is ook een maat voor de betrouwbaarheid van de schaal berekend.

Tabel 3.3a Correlatiematrix **kans op slachtofferschap**  
(n = 502)

|                       | A   | B   | C   | D |
|-----------------------|-----|-----|-----|---|
| A. inbraak            | 1   |     |     |   |
| B. vandalisme         | .38 | 1   |     |   |
| C. beroving op straat | .47 | .46 | 1   |   |
| D. aanranding         | .28 | .39 | .48 | 1 |

Opmerking: alle correlaties zijn significant ( $p = 0.01$ ).

De kans op slachtofferschap blijkt voor de vier verschillende delicten redelijk sterk met elkaar samen te hangen. Aanranding en inbraak zijn nog het meest 'verschillend' met een correlatie van 'slechts' .28. Beroving op straat blijkt sterk samen te hangen met elk van de drie andere delicten. De kans op slachtofferschap voor de vier delicten vormt samen ook een factor met een hoge betrouwbaarheid ( $\alpha = .74$ ). Dat betekent in feite dat—met de huidige uitkomsten in het achterhoofd—in toekomstig onderzoek zou kunnen worden gekozen slechts één vraag te stellen over de inschatting van de kans op slachtofferschap. Daar zou dan bijvoorbeeld het delict inbraak voor kunnen worden gekozen. De andere kansen kunnen daar, met een zekere onze-

Noot 10 Sander Flight en Mark Rietveld: 'Terecht bang: slachtofferschap en beleving van veiligheid door jongeren' in: *Vernieuwing*, Jaargang 62, nummer 1, 2003.

kerheidsmarge, uit worden afgeleid. Daarbij moet dan wel worden aangenomen dat de 'verhouding' tussen de vier delicten in de loop der tijd niet verandert.

Tabel 3.3b Correlatiematrix **negatieve gevolgen slachtofferschap** (n = 502)

|                       | A   | B   | C   | D |
|-----------------------|-----|-----|-----|---|
| A. inbraak            | 1   |     |     |   |
| B. vandalisme         | .48 | 1   |     |   |
| C. beroving op straat | .60 | .51 | 1   |   |
| D. aanranding         | .49 | .38 | .51 | 1 |

Opmerking: alle correlaties zijn significant ( $p = 0.01$ ).

Ook de inschatting van eventuele negatieve gevolgen van slachtofferschap blijkt voor de vier verschillende delicten sterk met elkaar samen te hangen. Tussen aanranding en vandalisme is de correlatie het laagst met .38. Een zeer sterke samenhang bestaat tussen beroving op straat en inbraak (.60). Mensen die denken dat een inbraak negatieve gevolgen zal hebben, denken veelal dat beroving op straat dit ook zal hebben. Ongetwijfeld heeft dit te maken met het feit dat men bij deze twee delicten denkt aan financiële of materiële schade als gevolg van het delict. Bij de twee andere delicten is meer ruimte voor persoonlijke variatie bij het inschatten van de eventuele negatieve gevolgen. De inschatting van negatieve gevolgen voor de vier delicten vormt samen een factor met een hoge betrouwbaarheid ( $\alpha = .79$ ). Hiervoor geldt dus ook dat—met behulp van de hier opgedane inzichten—het aantal vragen over negatieve gevolgen van slachtofferschap beperkt zou kunnen worden tot vragen over één of twee delicten, bijvoorbeeld inbraak en aanranding.

Tabel 3.3c Correlatiematrix **slachtofferschap** (n = 502)

|                       | A     | B    | C    | D |
|-----------------------|-------|------|------|---|
| A. inbraak            | 1     |      |      |   |
| B. vandalisme         | .13** | 1    |      |   |
| C. beroving op straat | .05   | .05  | 1    |   |
| D. aanranding         | .03   | .09* | .11* | 1 |

\*\* correlatie is significant ( $p = 0.01$ )

\* correlatie is significant ( $p = 0.05$ )

Slachtofferschap blijkt zich (gelukkig) niet te concentreren bij een kleine groep mensen die overal de dupe van worden. Er is een significante samenhang tussen slachtofferschap van inbraak en vandalisme, maar die is niet groot (.13). Uit factoranalyse blijkt dat er weliswaar twee 'groepen' met elk twee delicten onderscheiden kunnen worden (inbraak/vandalisme versus beroving op straat/aanranding), maar de betrouwbaarheid van deze twee factoren is veel te laag om van een schaal te kunnen spreken ( $\alpha = .23$  respectievelijk  $\alpha = .17$ ). Om inzicht te krijgen in slachtofferschap van verschillende delicten, kan dus zeker niet worden volstaan met een enkele vraag.



Tabel 3.3d Correlatiematrix **bang zijn voor slachtofferschap**  
(n = 250)

|                       | A   | B   | C   | D |
|-----------------------|-----|-----|-----|---|
| A. inbraak            | 1   |     |     |   |
| B. vandalisme         | .49 | 1   |     |   |
| C. beroving op straat | .52 | .51 | 1   |   |
| D. aanranding         | .48 | .45 | .56 | 1 |

Mensen die bang zijn voor beroving op straat, zijn dat vrij vaak ook voor de drie andere delicten. Bij de drie andere delicten kan ook een dergelijke conclusie worden getrokken, zij het dat de verbanden iets minder sterk zijn. Maar al met al kan zeker van een factor worden gesproken. De betrouwbaarheid is hoog met een alpha van .80. Ook hier geldt dus weer dat het niet noodzakelijk is alle vier de vragen te stellen: volstaan kan worden met een vraag over bijvoorbeeld beroving op straat.

Tabel 3.3e Correlatiematrix **zorgen maken over slachtofferschap**  
(n = 252)

|                       | A   | B   | C   | D |
|-----------------------|-----|-----|-----|---|
| A. inbraak            | 1   |     |     |   |
| B. vandalisme         | .47 | 1   |     |   |
| C. beroving op straat | .59 | .51 | 1   |   |
| D. aanranding         | .49 | .41 | .62 | 1 |

De vier vragen die gaan over 'je zorgen maken over' hangen nog iets sterker met elkaar samen dan de vragen die meten of men 'bang' is. Vooral de samenhang tussen aanranding en beroving op straat is groot (.62). Verder zijn de uitkomsten vergelijkbaar: de vier vragen vormen een factor met een hoge betrouwbaarheid (alpha = .81). Hier zou dus ook volstaan kunnen worden met minder vragen, bijvoorbeeld alleen over beroving op straat. Deze laatste hangt namelijk het sterkst met de drie andere delicten samen.

Tabel 3.3f Correlatiematrix **vermijdingsgedrag**  
(n = 502)

|                       | B   | C   | D |
|-----------------------|-----|-----|---|
| B. vandalisme         | 1   |     |   |
| C. beroving op straat | .74 | 1   |   |
| D. aanranding         | .64 | .71 | 1 |

Vermijdingsgedrag is zeer consequent over verschillende delicten, zo blijkt. Mensen die situaties of plekken mijden om beroving op straat te voorkomen, doen dat in zeer grote getale ook om aanranding te voorkomen. Dit is natuurlijk niet zo vreemd: men vertoont vermijdingsgedrag om slachtofferschap in het algemeen te voorkomen. De drie delicten samen vormen een factor met een zeer hoge betrouwbaarheid (alpha = .87). Ook hier geldt dus dat één goed gekozen vraag over vermijdingsgedrag al heel veel inzicht kan geven in vermijdingsgedrag in het algemeen.

### 3.4 Delicten nader beschouwd - samenvattend

Hierboven is in zes aparte factoranalyses gekeken of de vragen over verschillende delicten voldoende samenhangen om van onderliggende dimensies te mogen spreken. Dit zijn *toetsende* analyses: op theoretische gronden

wordt een indeling opgelegd aan de data en vervolgens wordt getoetst of de indeling ook statistisch stand houdt. De toets viel in vijf van de zes gevallen positief uit. Hieronder wordt daar nog nader op ingegaan.

Naast toetsende analyses zijn ook *exploratieve* factoranalyses mogelijk. In dat geval wordt er niet van tevoren bepaald welke aspecten bij elkaar horen, maar wordt een relatief grote groep vragen tegelijk geanalyseerd. De computer komt vervolgens met een overzicht van vragen die bij elkaar horen. Zo'n analyse 'over alles' is ook door ons uitgevoerd<sup>11</sup>. Daaruit kwamen vier factoren naar voren.

Tabel 3.4 Factoranalyse 'over alles'  
(n = 502)

|                                     | factor 1<br>'gevolgen' | factor 2<br>'vermijding' | factor 3<br>'kans' | factor 4<br>'slachtoffer' |
|-------------------------------------|------------------------|--------------------------|--------------------|---------------------------|
| gevolgen beroving op straat         | .82                    |                          |                    |                           |
| gevolgen inbraak                    | .79                    |                          |                    |                           |
| gevolgen aanranding                 | .75                    |                          |                    |                           |
| gevolgen vandalisme                 | .69                    |                          |                    | .26                       |
| vermijdt beroving op straat         |                        | .88                      |                    |                           |
| vermijdt aanranding                 |                        | .85                      |                    |                           |
| vermijdt vandalisme                 |                        | .84                      | .23                |                           |
| kans beroving op straat             | .21                    | .22                      | .77                |                           |
| kans inbraak                        |                        |                          | .72                |                           |
| kans vandalisme                     |                        |                          | .70                |                           |
| kans aanranding                     |                        | .21                      | .61                |                           |
| ooit slachtoffer vandalisme         |                        |                          |                    | .79                       |
| ooit slachtoffer aanranding         |                        |                          |                    | .48                       |
| ooit slachtoffer inbraak            |                        |                          |                    |                           |
| ooit slachtoffer beroving op straat |                        |                          |                    |                           |

Noot: alle factorladingen lager dan .20 zijn weggelaten uit de tabel

De exploratieve factoranalyse sluit vrijwel exact aan bij de toetsende analyses. Anders gezegd: het theoretische model wordt nogmaals bevestigd. Vragen over verschillende delicten worden samen geclusterd per vragenblok en niet per delict. De vragen over de gevolgen van slachtofferschap vormen samen één factor (factor 1), evenals de vragen over vermijding (factor 2) en de kans op slachtofferschap (factor 3). Opvallend genoeg blijken de vragen over slachtofferschap ook een factor te vormen, maar met slechts twee delicten: vandalisme en aanranding. Dat is eigenlijk te weinig om van een bruikbare factor te spreken. De belangrijkste conclusie is dat er factoren bestaan per vragenblok en niet per delict.

#### *Consequenties voor toekomstig onderzoek*

Vragen over verschillende delicten leveren verschillende antwoorden op. Als de gemeente wil weten hoe groot de kans op aanranding wordt geschat, dan zal daarover een vraag moeten worden gesteld. Het is niet goed mogelijk het antwoord af te leiden uit andere vragen, bijvoorbeeld de vraag hoe groot de kans op beroving op straat. Als het de bedoeling is zeer specifieke informatie te krijgen, dan zal dus ook een groot aantal zeer specifieke vragen moeten worden gesteld.

Maar is dat ook echt nodig in elke meting van de Amsterdamse Monitor Leefbaarheid en Veiligheid? Met behulp van het onderhavige onderzoek we-

Noot 11 Omdat de vragen over 'bang zijn voor...' en 'zich zorgen maken over...' aan de helft van de respondenten zijn gesteld, konden deze helaas niet in de algemene analyse worden meegenomen.

ten we immers wel *ongeveer* hoe de verhouding tussen de verschillende delicten ligt. Het absolute niveau moge anders zijn, er is wel degelijk een sterke samenhang tussen de verschillende delicten, zo blijkt uit de factoranalyse. Mensen die bang zijn om aangerand te worden, zijn dat bijvoorbeeld ook voor beroving op straat. En ook voor inbraak en vandalisme. Hetzelfde geldt voor de vier andere aspecten: vermijding, negatieve gevolgen, zorgen maken over en bang zijn voor. Dit betekent dat, met het oog op de beperkte ruimte die er is voor extra vragen, ook volstaan kan worden met minder vragen. Op basis van de antwoorden die men geeft over één delict kunnen de andere delicten als het ware worden geëxtrapoleerd. Dit geldt voor vijf van de zes gemeten aspecten:

- kans op slachtofferschap;
- negatieve gevolgen van slachtofferschap;
- bang zijn voor slachtofferschap;
- zorgen maken over slachtofferschap;
- vermijdingsgedrag.

Daadwerkelijk slachtofferschap blijkt wel per delict te verschillen. Mensen die slachtoffer zijn van een inbraak hebben geen significant hogere kans ook slachtoffer te zijn van de andere delicten. Dat betekent dat voor het vaststellen van slachtofferschap wel allemaal aparte vragen zullen moeten worden gesteld.

Maar welke vragen moeten worden gekozen om beleving van onveiligheid zo goed mogelijk te meten? Enerzijds is er iets voor te zeggen alle vragen over één delict, bijvoorbeeld inbraak, te stellen, zodat mensen niet steeds over andere voorvallen hoeven te denken. Anderzijds denken wij dat het interessant is informatie over verschillende delicten te krijgen. Deze afweging kan niet op statistische gronden gemaakt worden, maar moet worden beantwoord vanuit de invalshoek van beleidsrelevantie. Wij doen een voorstel voor verschillende delicten in het volgende hoofdstuk.

### 3.5 Samenhang met onveiligheidsbeleving

Het was niet alleen de bedoeling van dit onderzoek om te komen tot een setje 'standaardvragen' voor het meten van onveiligheidsbeleving in de Monitor Leefbaarheid en Veiligheid. Het was ook de bedoeling inzicht te krijgen in de samenhang tussen allerlei nieuwe vragen en onveiligheidsbeleving. In deze paragraaf wordt daar nader op ingegaan.

Als 'onafhankelijke' variabele kiezen wij voor de vraag "Hoe vaak voelt u zich onveilig in uw eigen buurt?" omdat deze vraag is toegespitst op het buurtniveau. Dat lijkt ons het meest relevante niveau voor lokale beleidsmakers. In vier tabellen hieronder wordt de mate van samenhang weergegeven tussen deze vraag over de woonbuurt en alle andere vragen in het onderzoek.

Tabel 3.5<sup>12</sup>      Correlatie met "Hoe vaak voelt u zich onveilig in uw eigen buurt?"

| <b>Sterke samenhang met onveiligheidsgevoel in eigen buurt</b>         |     |
|------------------------------------------------------------------------|-----|
| Voelt zich 's avonds of 's nachts onveilig op straat                   | .49 |
| Voelt zich vaak onveilig op straat buiten eigen buurt                  | .44 |
| Is bang voor beroving op straat                                        | .42 |
| Maakt zich zorgen over slachtofferschap beroving op straat             | .42 |
| Voelt zich vaak 's avonds of 's nachts niet zo op zijn/haar gemak      | .40 |
| Is bang voor vandalisme                                                | .38 |
| Is bang voor inbraak                                                   | .38 |
| Is bang voor aanranding                                                | .35 |
| Maakt zich zorgen over slachtofferschap aanranding                     | .35 |
| Is bang iemand die hij/zij lief heeft slachtoffer wordt van een delict | .35 |
| Slachtoffer aanranding in de afgelopen 12 maanden                      | .34 |
| Schat kans op inbraak hoog in                                          | .33 |
| Schat kans op beroving op straat hoog in                               | .32 |
| Vermijdt vandalisme                                                    | .31 |
| Maakt zich zorgen over slachtofferschap inbraak                        | .31 |

| <b>Samenhang met onveiligheidsgevoel in eigen buurt</b>                               |     |
|---------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| Schat kans op vandalisme hoog in                                                      | .30 |
| Is bang slachtoffer te worden van 'iets anders'                                       | .30 |
| Schat kans op slachtofferschap van 'iets anders' hoog in                              | .30 |
| Vermijdt beroving op straat                                                           | .30 |
| Maakt zich zorgen over slachtofferschap van vandalisme                                | .30 |
| Maakt zich zorgen over slachtofferschap van 'iets anders'                             | .29 |
| Schat kans dat iemand die hij/zij lief heeft slachtoffer wordt van een delict hoog in | .28 |
| Schat kans op aanranding hoog in                                                      | .28 |
| Vermijdt slachtofferschap aanranding                                                  | .27 |
| Vermijdt slachtofferschap van iets anders                                             | .26 |
| Ooit slachtoffer van beroving op straat                                               | .26 |
| Eens: "De maatschappij wordt steeds criminel"                                         | .25 |
| Schat negatieve gevolgen inbraak hoog in                                              | .24 |
| Neemt voorzorgsmaatregelen omdat men hij/zij het niet veilig vindt                    | .23 |
| Maakt zich zorgen dat iemand die hij/zij lief heeft slachtoffer wordt van een delict  | .23 |
| Schat negatieve gevolgen van slachtofferschap van 'iets anders' hoog in               | .21 |
| Voelt zich onveilig in openbaar vervoer                                               | .20 |
| Schat negatieve gevolgen vandalisme hoog in                                           | .20 |
| Schat negatieve gevolgen beroving op straat hoog in                                   | .17 |
| Vindt verband tussen onveiligheid en Marokkaanse jongeren terecht                     | .16 |
| Doet 's avonds of 's nachts deur niet open omdat men het niet veilig vindt            | .16 |
| Is vrouw                                                                              | .16 |
| Leest <i>Telegraaf</i>                                                                | .15 |
| Vermijdt verkeer                                                                      | .14 |
| Eens: "Mensen hebben minder besef van normen en waarden dan vroeger"                  | .14 |
| Afgelopen 12 maanden slachtoffer van 'iets anders'                                    | .12 |
| Is allochtoon                                                                         | .12 |
| Leest <i>Echo</i>                                                                     | .12 |
| Vermijdt het openbaar vervoer                                                         | .11 |
| Afgelopen 12 maanden slachtoffer beroving op straat                                   | .11 |
| Kijkt <i>RTL</i> -nieuws                                                              | .10 |
| Ooit slachtoffer van aanranding                                                       | .10 |
| Vermijdt uitgaan                                                                      | .10 |
| Afgelopen 12 maanden slachtoffer vandalisme                                           | .10 |
| Kijkt vaak naar misdaadprogramma's op tv                                              | .10 |

Noot 12      In de tabel staat de correlatie-coëfficiënt. Deze is minimaal -1 (extreem sterke negatieve samenhang) en maximaal +1 (extreem sterke positieve samenhang).

**Nauwelijks samenhang met onveiligheidsgevoel in eigen buurt**

|                                                                                |      |
|--------------------------------------------------------------------------------|------|
| Eens: "Criminaliteit is in werkelijkheid erger dan tv en kranten zeggen"       | .09  |
| Vermijdt zwembad                                                               | .09  |
| Eens: "In buurten waar veel buitenlanders wonen voelen mensen zich onveiliger" | .09  |
| Afgelopen 12 maanden slachtoffer inbraak                                       | .09  |
| Schat negatieve gevolgen van slachtofferschap van aanranding hoog in           | .09  |
| Vermijdt enge plekken (tunneltjes)                                             | .08  |
| Leest 'andere krant'                                                           | .07  |
| Ooit slachtoffer van vandalisme                                                | .05  |
| Volgt in krant of op tv nieuws over criminaliteit en veiligheid                | .05  |
| Vermijdt hanggroepen / jongeren                                                | .04  |
| Gaat 's avonds nooit deur uit                                                  | .04  |
| Vermijdt sportevenementen                                                      | .03  |
| Kijkt <i>AT5</i> nieuws                                                        | .03  |
| Leest <i>Trouw</i>                                                             | .02  |
| Leest <i>Algemeen Dagblad</i>                                                  | .02  |
| Neemt als voorzorgsmaatregel wel eens een soort van wapen mee                  | .01  |
| Kijkt nooit nieuws op tv                                                       | .01  |
| Ooit slachtoffer van 'iets anders'                                             | .00  |
| Kijkt regelmatig nieuws op tv                                                  | .00  |
| Vermijdt Bijlmer/Zuidoost                                                      | .00  |
| Ooit slachtoffer van inbraak                                                   | .00  |
| Leest het <i>Parool</i>                                                        | -.01 |
| Veel personen in huishouden                                                    | -.01 |
| Vermijdt parken, bosjes, stille plekken                                        | -.01 |
| Leest geen krant                                                               | -.01 |
| Heeft thuiswonende kinderen                                                    | -.02 |
| Kijkt <i>SBS6</i> -nieuws                                                      | -.02 |
| Kijkt <i>BBC</i> -nieuws                                                       | -.03 |
| Leest <i>Spits/Metro</i>                                                       | -.03 |
| Leest <i>Stadsblad</i>                                                         | -.04 |
| Vermijdt bepaalde buurten, straten                                             | -.04 |
| Kijkt <i>CNN</i> -nieuws                                                       | -.05 |
| Vertoont nooit vermijdingsgedrag                                               | -.09 |
| Leest <i>NRC</i>                                                               | -.09 |

**Sterke negatieve samenhang met onveiligheidsgevoel in eigen buurt**

|                                                                                |      |
|--------------------------------------------------------------------------------|------|
| Leest <i>Volkscrant</i>                                                        | -.10 |
| Kijkt <i>NOS</i> -nieuws                                                       | -.13 |
| Eens: "Het is de laatste jaren veiliger geworden op straat"                    | -.17 |
| Hoog opgeleid                                                                  | -.18 |
| Eens: "Vergeleken met de gemiddelde buurt in Amsterdam is mijn buurt veiliger" | -.30 |

Een leesvoorbeeld: mensen die aangeven zich vaak onveilig te voelen in hun eigen buurt, geven ook vaak aan dat ze zich 's avonds of 's nachts onveilig voelen op straat. De correlatie bedraagt .49, wat zeer hoog is. Maar er zijn ook vragen die bijna niet met onveiligheidsgevoelens blijken samen te hangen. Als we bijvoorbeeld kijken naar de mensen die regelmatig nieuws kijken op tv, zien we dat zij zich qua onveiligheidsgevoel niet onderscheiden van degenen die dat niet doen: er is geen enkele samenhang (de correlatie is 0). Hetzelfde geldt voor mensen die ooit slachtoffer zijn geworden van een inbraak: de correlatie is 0. Overigens doet slachtofferschap er in sommige gevallen wel toe, maar dan alleen als het recent is gebeurd: als er de afgelopen twaalf maanden is ingebroken voelt men zich wel iets onveiliger. De correlatie bedraagt .09, wat niet erg hoog is.

Er zou een heel rapport kunnen worden geschreven naar aanleiding van bovenstaande uitkomsten. Hieronder worden puntsgewijs enkele uitkomsten behandeld:

- de sterkste samenhang vinden we met 'vergelijkbare' vragen: 's avonds en 's nachts onveilig voelen op straat en onveilig voelen op straat buiten de eigen buurt;



- de vragen die meten of men 'bang' is voor specifieke delicten blijken voor elk van de vier delicten sterk met het algemene gevoel van onveiligheid in de eigen buurt samen te hangen. De vragen die peilen of men zich 'zorgen' maakt hangen duidelijk minder sterk samen. De algemene vraag die het woord 'onveilig' gebruikt, heeft dus meer met angst dan met zorgen te maken;
- slachtofferschap van aanranding (in de afgelopen 12 maanden) hangt sterk samen met algemeen gevoel van onveiligheid in de eigen buurt. Voor de drie andere delicten geldt dit veel minder sterk;
- opleiding blijkt wel samen te hangen met het algemene gevoel van onveiligheid in de eigen buurt. Dit in tegenstelling tot het voorgaande hoofdstuk waar bleek dat de combinatie van zes stellingen over onveiligheid vrijwel niet samenhang met opleiding;
- lezers van de *Telegraaf* en de *Echo* en degenen die kijken naar het *RTL-nieuws* of misdaadprogramma's op televisie, voelen zich iets onveiliger in de eigen buurt dan anderen<sup>13</sup>. Er is echter absoluut geen sprake van een 'ijzeren verband'. Een snelle blik op de kenmerken van de groep die criminaliteit regelmatig volgt via de media, laat zien dat het aantal laag opgeleide mannen van 65 jaar of ouder in deze groep sterk is vertegenwoordigd;
- lezers van de *Volkskrant* en degenen die het *NOS-nieuws* kijken voelen zich iets veiliger in hun eigen buurt. Ook hier is echter sprake van slechts lichte samenhang;
- de stellingen over de maatschappij 'in het algemeen' hangen redelijk sterk samen met de algemene vragen naar veiligheidsbeleving in de eigen buurt.

In bijlage 2 staat dezelfde tabel, maar dan gegroepeerd per onderwerp uit de vragenlijst. Dat maakt het mogelijk in één oogopslag te zien welke vragen, bijvoorbeeld over media, samenhangen met onveiligheidsgevoelens in de eigen woonbuurt, en welke niet.

### 3.6 Selectie van vragen voor toekomstig onderzoek

Er zijn eigenlijk twee stappen die nu gezet moeten worden. Eén is het selecteren van vragen waarmee de meting van veiligheidsbeleving kan worden verbeterd. Dat betekent het kiezen van een klein aantal standaardvragen die sterk met elkaar samenhangen, zodat een betrouwbare schaalscore voor veiligheidsbeleving kan worden opgesteld.

Daarnaast is het echter ook interessant te bezien welke vragen juist *niet* samenhangen met het algemene gevoel van onveiligheid. Ook die vragen kunnen zeer interessant zijn voor vervolgonderzoek, juist omdat ze kennelijk iets heel anders meten. Beide onderdelen komen achtereenvolgens aan bod.

#### *Schaalscore veiligheidsbeleving*

Uit de tabellen hierboven blijkt welke vragen sterk samenhangen met de algemene vraag: "Hoe vaak voelt u zich onveilig in uw eigen buurt?" Uit die vragen moet worden geput om tot een betere maat te komen voor het meten van veiligheidsbeleving. Het levert een batterij vragen op die samen een breed en stabiel beeld geven van veiligheidsbeleving in de eigen buurt. Gezien

Noot 13 Er zij op gewezen dat samenhang iets anders is dan causaliteit. Het is op basis van dit onderzoek niet mogelijk te concluderen dat het lezen van de *Telegraaf* zou leiden tot een groter gevoel van onveiligheid. Het is best mogelijk dat mensen die zich onveilig voelen gewoon liever de *Telegraaf* lezen.

de resultaten *en* met als doel een zekere 'spreiding' over verschillende soorten vragen, zou die batterij er als volgt uit kunnen zien:

- "Hoe vaak voelt u zich onveilig in uw eigen buurt?"
- "Hoe vaak voelt u zich 's avonds of 's nachts onveilig op straat?"
- "Hoe vaak voelt u zich 's avonds of 's nachts niet zo op uw gemak?"
- "In hoeverre bent u bang dat u zelf het slachtoffer wordt van vandalisme?"
- "Hoe groot schat u de kans dat u de komende twaalf maanden zelf het slachtoffer wordt van een inbraak in uw woning?"
- "Hoe vaak vermijdt u bepaalde plekken omdat u bang bent dat u zelf het slachtoffer wordt van beroving op straat?"

Deze zes vragen blijken samen een betrouwbare factor te vormen zoals uit onderstaande tabel blijkt.

Tabel 3.6 Factorladingen items 'algemene onveiligheidsbeleving'<sup>14</sup>  
(alpha = .73)

|                                                             | factorlading |
|-------------------------------------------------------------|--------------|
| onveilig in eigen buurt                                     | .72          |
| 's avonds of 's nachts onveilig op straat                   | .82          |
| 's avonds of 's nachts niet zo op gemak                     | .78          |
| bang zijn om slachtoffer te worden van vandalisme (n = 252) | .63          |
| kans slachtofferschap inbraak                               | .51          |
| vermijden situaties uit angst voor beroving op straat       | .60          |

Door in toekomstig onderzoek deze vragen op te nemen kan een accurate en betrouwbare schatting worden gegeven van de veiligheidsbeleving in de eigen buurt. Een aantal belangrijke aspecten van onveiligheidsbeleving (cognitief, affectief en gedrag) worden gemeten. Het zou onzinnig zijn om te concluderen dat hiermee alle andere vragen overbodig zouden worden, maar—met behulp van het onderhavige onderzoek—kan een redelijke schatting worden gegeven van andere vragen.

#### *Andere vragen*

Een tweede resultaat van de uitgevoerde analyses is, dat er nu inzicht is in vragen die juist *niet* samenhangen met het algemene gevoel van onveiligheid in de eigen buurt. Die vragen zijn op hun beurt interessant omdat ze kennelijk iets heel anders meten dan het algemene gevoel van onveiligheid. Dat kan een prima reden zijn ze af en toe op te nemen in onderzoek.

Een voorbeeld is de vraag of men als voorzorgsmaatregel wel eens een soort van wapen meeneemt. Er is geen enkele samenhang tussen het antwoord op deze vraag en het gevoel van onveiligheid in de eigen buurt. Toch is de bestrijding van wapenbezit een speerpunt van het gemeentelijk beleid en om die reden interessant genoeg om op te nemen in onderzoek. Maar ook de vraag die meet of men wel eens sportevenementen mijdt, heeft vrijwel niets van doen met de beleving van onveiligheid in de eigen buurt. Hetzelfde geldt voor het volgen van berichtgeving over criminaliteit in de media.

Als er issues spelen waarvan op basis van het huidige onderzoek verwacht mag worden dat deze sterk samenhangen met veiligheidsbeleving in de eigen buurt, dan ligt het minder voor de hand daar aparte vragen over op te nemen.

Noot 14 De zes vragen zijn samen goed voor een verklaarde variantie van 4,7 procent van de onderliggende factor.

De uitkomsten kunnen dan immers redelijk goed voorspeld worden op basis van de algemene vragen. Die afweging kan met de tabellen in dit rapport per onderwerp worden gemaakt.

## 4 Samenvatting en aanbevelingen

### 4.1 Stoere mensen, bange mensen<sup>15</sup>

In het voorgaande hoofdstuk werd geconstateerd dat er een groep van acht procent is die bij elk van de zes algemene vragen over onveiligheid aangeeft zich 'nooit' onveilig te voelen. Anderzijds was er een groep van tien procent die bij geen van de zes vragen aangeeft zich nooit onveilig te voelen. Zij voelen zich dus in elke situatie wel eens onveilig. De rest (82%) zat daar ergens tussenin.

Deze verdeling in drie groepen bleek ook tijdens het telefonische veldwerk. De grootste groep respondenten gaf vrij genuanceerd antwoord op de vragen, maar er waren ook respondenten die bij alle vragen eigenlijk hetzelfde antwoord gaven. Er was een groep 'stoere' mensen, die bij elke vraag aangaf nergens bang voor te zijn. Vaak gaven zij al antwoord voordat de vraag helemaal kon worden voorgelezen. Daarnaast was er een groep 'bange' mensen die bij de meeste vragen aangaven zich onveilig te voelen. Dit laatste was soms zelfs zo sterk, dat men niet eens de vraag wilde horen. Op de vraag "Hoe groot schat u de kans dat er de komende twaalf maanden bij u wordt ingebroken?" reageerde één respondent met de opmerking "O nee, hoor, dat moet u niet aan me vragen. Daar wil ik niet aan denken!" Voor deze mensen is onveiligheidsbeleving kennelijk een onderdeel van het leven waar ze eigenlijk nooit mee geconfronteerd willen worden. Zij waren niet in staat onderscheid te maken tussen alle verschillende aspecten van onveiligheid die aan de orde zijn gekomen. Wellicht is het interessant in vervolgonderzoek een verder uitgewerkt profiel van elk van beide 'extreme' groepen op te stellen.

### 4.2 Samenvatting

#### *Algemene onveiligheidsbeleving*

- Ruim de helft (53%) van de ondervraagden geeft het antwoord "nooit" op de vraag of ze zich wel eens onveilig voelen. Drie procent zegt zich "vaak" onveilig te voelen en de rest neemt een middenpositie in;
- De algemene vraag: "Hoe vaak voelt u zich onveilig in uw eigen buurt?" blijkt vooral te maken te hebben met gevoelens van onveiligheid op straat en 's avonds of 's nachts;
- Opvallend genoeg leveren vragen die naar een bepaalde plek of een bepaald tijdstip vragen soms grotere groepen onveilige mensen op, dan een algemene vraag. Zo blijkt bijvoorbeeld 67 procent zich 's avonds of 's nachts op straat wel eens onveilig te voelen. Ook voelt 60 procent zich wel eens onveilig in het openbaar vervoer. Logisch gezien is dat onmogelijk omdat meer dan de helft aangaf zich 'nooit' onveilig te voelen;
- Gevoelens van onveiligheid in het openbaar vervoer blijken slechts licht samen te hangen met meer algemene gevoelens van onveiligheid. Verwacht mag worden dat dit ook geldt voor andere situaties of plekken zoals sportevenementen, het verkeer of uitgaan. Om daar inzicht in te krijgen zullen dus aparte vragen moeten worden gesteld;

Noot 15 Met een knipoog naar het artikel: 'Bange vrouwen, stoere mannen?' van G. Vanderveen in: *Tijdschrift voor Criminologie*, 41 (1), 1999. Sekse blijkt wel samen te hangen met de algemene beleving van veiligheid, maar die samenhang is niet zeer groot.

- Een zeer ruime meerderheid (75%) vindt dat het besef van normen en waarden in de samenleving minder is dan vroeger;
- De maatschappij wordt steeds criminelier vindt 61 procent. Meer dan de helft (55%) vindt dat het de laatste jaren onveiliger is geworden op straat;
- De meeste mensen vinden hun eigen buurt relatief veilig (75%).

#### *Specifieke delicten*

- Vandalisme is een delict dat relatief vaak voorkomt, maar de negatieve gevolgen vallen volgens de meeste mensen wel mee.
- De inschatting van de kans om het komende jaar slachtoffer te worden van een delict, lijkt redelijk samen te hangen met het aantal daadwerkelijke slachtoffers. Hoe meer slachtoffers, hoe groter men de kans schat om slachtoffer te worden;
- Aanranding komt van de vier delicten het minste voor: 'slechts' negen procent is er ooit het slachtoffer van geworden. Men schat de kans op aanranding dan ook laag in. Maar de negatieve gevolgen van aanranding zijn volgens driekwart (heel) groot. Al met al wijkt de angst voor aanranding toch niet sterk af van de angst voor andere delicten. Ook qua vermijdingsgedrag neemt aanranding geen bijzondere positie in;
- Daadwerkelijk slachtofferschap van deze vier delicten is voor het grootste deel 'toevallig' verdeeld over de Amsterdammers. Mensen waar is ingebroken zijn weliswaar iets vaker ook slachtoffer van vandalisme, maar het verband is zwak;
- In tegenstelling tot Amerikaans onderzoek is de groep die zich 'zorgen maakt' over slachtofferschap bij drie van de vier delicten kleiner dan de groep die er 'bang' voor is. Kennelijk hebben deze termen in het Nederlands een andere betekenis;
- Angst om slachtoffer te worden van een delict is veeleer een persoonlijk kenmerk, dan een kenmerk van specifieke delicten. Met andere woorden: mensen die bang zijn voor bijvoorbeeld een inbraak (of zich daar zorgen over maken), zijn dat vaak ook voor aanranding, beroving en vandalisme;
- Hetzelfde geldt voor de inschatting van negatieve gevolgen van slachtofferschap. Mensen die bijvoorbeeld denken dat de negatieve gevolgen van beroving groot zullen zijn, denken meestal ook dat dit het geval is bij inbraak, vandalisme en aanranding;
- En ook vermijdingsgedrag is consequent over verschillende delicten. Mensen vermijden situaties en plekken met het oog op slachtofferschap 'in het algemeen';
- Vragen die verwijzen naar het delict 'iets anders' blijken verwarrend te worden gevonden. Dergelijke vragen kunnen in de toekomst beter achterwege blijven.

### **4.3 Aanbevelingen**

#### *Standaardvragen*

Om veiligheidsbeleving op een meer betrouwbare manier te meten zouden de volgende zes vragen moeten worden gesteld:

- "Hoe vaak voelt u zich onveilig in uw eigen buurt?"
- "Hoe vaak voelt u zich 's avonds of 's nachts onveilig op straat?"
- "Hoe vaak voelt u zich 's avonds of 's nachts niet zo op uw gemak?"
- "In hoeverre bent u bang dat u zelf het slachtoffer wordt van vandalisme?"
- "Hoe groot schat u de kans dat u de komende twaalf maanden zelf het slachtoffer wordt van een inbraak in uw woning?"
- "Hoe vaak vermijdt u bepaalde plekken omdat u bang bent dat u zelf het slachtoffer wordt van beroving op straat?"



Deze zes vragen bleken in dit onderzoek samen een factor te vormen met een hoge betrouwbaarheid. De antwoorden moeten bij voorkeur worden gegeven op zogenaamde vijfpuntsschalen, omdat dit leidt tot meer spreiding in de antwoorden dan bij 'ja/nee' vragen. Dat maakt verdiepende analyses betekenisvoller en levert een betrouwbaarder schaalscore op. De vraag of men zich onveilig voelt in de eigen buurt is echter onderdeel van de standaardvragen van het GSB-onderzoek. Daar kan waarschijnlijk niet zomaar het aantal antwoordcategorieën worden aangepast.

#### *Andere vragen*

Informatie over onderwerpen die sterk samenhangen met de algemene veiligheidsbeleving kan, tot op zekere hoogte, worden afgeleid uit de antwoorden op de zes standaardvragen. Naast deze standaardvragen, kunnen per onderzoek natuurlijk extra vragen worden gesteld over onderwerpen die juist *niet* sterk samenhangen met veiligheidsbeleving in de eigen buurt. In het voorgaande hoofdstuk is een aantal onderwerpen aangestipt dat hiervoor in aanmerking komt:

- "Komt het wel eens voor dat u geen gebruik maakt van het openbaar vervoer omdat u het niet veilig vindt?"
- "Komt het wel eens voor dat u niet naar een sportevenement gaat omdat u het niet veilig vindt?"
- "Komt het wel eens voor dat u niet uitgaat omdat u het niet veilig vindt?"
- "Neemt u als voorzorgsmaatregel misschien wel eens een soort van wapen mee om u te kunnen verdedigen?"

Daarnaast kan het voor de gemeente interessant zijn geheel andere vragen te stellen die in dit onderzoek nog buiten beschouwing zijn gebleven. We denken dan aan vragen die iets zeggen over de verwachtingen van de burgers. Vindt men het bijvoorbeeld vervelend dat men zich onveilig voelt of neemt men dat voor lief in een stad als Amsterdam? Ook is het de vraag of men vindt dat de overheid het 'goed doet' op het gebied van veiligheid. Dergelijke vragen brengen het onderzoek van een bijna wetenschappelijk-theoretische benadering naar een meer beleidsmatig-praktisch niveau.

- "Kunt u de gemeente een rapportcijfer geven voor de aanpak van criminaliteit en onveiligheid? Als u vindt dat de gemeente de criminaliteit en onveiligheid heel erg goed aanpakt, geeft u een tien. Als u vindt dat de gemeente het heel erg slecht aanpakt geeft u een één. Maar u kunt ook een ander cijfer geven."
- (Aan mensen die zich wel eens onveilig voelen)  
"Vindt u het vervelend dat u zich wel eens onveilig voelt?"
- (Zo ja,)  
"Vindt u dat de gemeente ervoor *moet* zorgen dat u zich veiliger voelt?"
- (Zo ja,)  
"Denkt u dat de gemeente ervoor *kan* zorgen dat u zich veiliger voelt?"
- (Zo ja,)  
"Wat zou de gemeente kunnen doen om ervoor te zorgen dat u zich veiliger voelt?"

Het is altijd erg verleidelijk dit soort vragen aan burgers te stellen. De hoop van veel beleidsmakers is dat er een concreet activiteitenplan uit rolt waarmee men de burger tevreden kan stellen. Die verwachting is niet realistisch. De meeste burgers weten maar zeer ten dele waar de gemeente zich mee bezig houdt. Ook kunnen er tegenstrijdige wensen aan de oppervlakte komen. Daarnaast is het de vraag of antwoorden die men in een enquête geeft ook altijd 'waar' zijn. In consumentenonderzoek weet men inmiddels dat koopgedrag iets heel anders is dan mondeling toegezegd koopgedrag. Men-

sen zeggen in een enquête sneller dat ze het product zullen kopen, dan ze in werkelijkheid doen. Een ander voorbeeld zijn voorzieningen als bibliotheken en zwembaden. Uit enquêtes blijkt regelmatig dat het aantal bezoekers zeer groot zal zijn en dat men bereid is forse toegangsprijzen te betalen. In de praktijk blijkt dat nogal eens tegen te vallen. Er zijn ongetwijfeld parallellen met onveiligheidsbeleving: in enquêtes zou men best eens wensen kunnen uiten die helemaal niet leiden tot een afname van onveiligheidsgevoelens.

De gemeente zal altijd zelf prioriteiten moeten blijven stellen en keuzes maken. Daarbij kan het helpen enkele inzichten voor ogen te houden. Een interessante eye-opener is bijvoorbeeld dat het onwenselijk zou zijn onveiligheidsgevoelens helemaal tot nul te reduceren. In sommige gevallen zijn deze gevoelens immers volkomen terecht en is het zelfs wenselijk dat ze aanzetten tot vormen van vermijdingsgedrag. Ook het belang van persoonlijke kenmerken kan aanleiding vormen het ambitieniveau bij te stellen. Het feit, bijvoorbeeld, dat elke keer weer blijkt dat sekse een zeer bepalende rol speelt bij de beleving van onveiligheid, zelfs wanneer rekening wordt gehouden met andere factoren, geeft aan dat angst tot op grote hoogte een persoonlijke eigenschap. Het is de vraag of de (lokale) overheid er ooit in zal slagen hier daadwerkelijk invloed op uit te oefenen<sup>16</sup>.

#### *Verder onderzoek*

Natuurlijk levert ook dit onderzoek vragen op voor vervolgonderzoek. Het zou de moeite waard zijn een verklarend model op te stellen voor onveiligheidsbeleving. De aanbevelingen in dit rapport zijn gebaseerd op analyses van de samenhang tussen steeds twee variabelen (bivariaat). Een verklarend model kan de relatieve samenhang tussen groepen variabelen duidelijk maken (multivariaat). Het is ongetwijfeld mogelijk een aantal andere factoren op te stellen zoals 'media-consumptie', 'maatschappelijke opvattingen', enzovoort. Met die factoren kan dan vervolgens een meer algemeen verklarend model worden opgesteld waarin de relatieve verklaringskracht van elk van de blokken kan worden gemeten. Misschien valt het belang van bijvoorbeeld media-consumptie wel weg als rekening wordt gehouden met andere factoren. Een verklarend model geeft een beter beeld 'hoe het zit' met onveiligheidsbeleving en kan de (lokale) overheid helpen bij het maken van keuzes: moeten we meer voorlichting geven over veiligheid of moeten we de feitelijke hoeveelheid criminaliteit aanpakken?

Ook zou het interessant zijn nader te exploreren hoe het zit met het verschil tussen slachtofferschap en angst voor slachtofferschap, oftewel tussen objectieve en subjectieve veiligheid. Het is wel eens geopperd dat gevoelens van onveiligheid met een vertraging van enkele jaren achter de feiten aan zouden lopen. Oftewel: een daling in het aantal feitelijke inbraken leidt pas na een paar jaar tot een vermindering van de angst voor inbraak. Daar is met de thans verzamelde data meer over te zeggen dan in dit rapport is gebeurd. Maar eigenlijk kan alleen een trendonderzoek hier echt uitsluitsel over geven. Een secundaire analyse op de reeds verzamelde data uit de Politiemonitor of de Monitor Leefbaarheid en Veiligheid behoort tot de mogelijkheden. Maar ook een herhaling van dit onderzoek over enige tijd verdient aanbeveling, vooral omdat hierin vragen zijn gesteld over angst per delict.

Noot 16 Waarmee overigens niet wordt bedoeld dat er geen inspanningen hoeven te worden geleverd om de negatieve gevolgen voor specifieke groepen zoveel mogelijk weg te nemen. Het gaat er om dat de ambitie om gevoelens van onveiligheid weg te nemen of te verminderen, wellicht minder realistisch is dan het aangaan van de strijd tegen de negatieve gevolgen van onveiligheidsgevoelens.

#### 4.4 Tot slot

Met behulp van dit onderzoek zijn verschillende doelen bereikt. Ten eerste weten we weer iets meer over de beleving van onveiligheid. Het ongrijpbare concept is concreter gemaakt door het in verschillende onderdelen uit elkaar te trekken: persoonlijke kenmerken, maatschappelijke ontwikkelingen, slachtofferschap van criminaliteit of angst daarvoor, de inschatting van negatieve gevolgen: het zijn allemaal aspecten van onveiligheidsbeleving. Geen enkel aspect 'vangt' alles en het is dus onmogelijk te zeggen hoe onveilig de Amsterdammer zich eigenlijk voelt.

Ten tweede is duidelijk geworden welke aspecten van onveiligheidsbeleving samenhang vertonen met gevoelens van onveiligheid in de eigen buurt. De relaties zijn nog niet tot op de bodem uitgezocht, maar de belangrijkste patronen zijn duidelijk geworden.

Ten derde is er een batterij van zes vragen beschikbaar waarmee het brede concept van onveiligheidsbeleving op een betrouwbare, accurate en toch doelmatige manier kan worden gemeten.

Het onderzoek biedt allerlei mogelijkheden tot verdieping en praktische toepassing. De constatering dat onveiligheidsgevoelens een complex geheel zijn van verschillende factoren die elkaar wederzijds kunnen beïnvloeden, kan alleen maar leiden tot de conclusie dat iedereen die iets wil doen aan onveiligheidsgevoelens keuzes zal moeten maken. Hopelijk helpt dit onderzoek bij het formuleren van realistische doelen en het richting geven aan beleidsinspanningen.

## Bijlagen

## Bijlage 1 Tabellen

### Maatschappelijke ontwikkelingen

|                                         | 1. Het is de laatste jaren veiliger geworden op straat. Bent u het hier ... | 1. De maatschappij wordt steeds criminelier. Bent u het hier ... | 1. Mensen hebben minder besef van normen en waarden dan vroeger. Bent u het hier ... | 1. Vergeleken met de gemiddelde buurt in Amsterdam is mijn buurt veiliger. Bent u het hier ... | 1. In buurten waar veel buitenlanders wonen voelen mensen zich onveiliger. Bent u het hier ... |
|-----------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------|
|                                         | %                                                                           | %                                                                | %                                                                                    | %                                                                                              | %                                                                                              |
| helemaal mee eens                       | 1%                                                                          | 8%                                                               | 16%                                                                                  | 7%                                                                                             | 4%                                                                                             |
| mee eens                                | 17%                                                                         | 53%                                                              | 59%                                                                                  | 49%                                                                                            | 46%                                                                                            |
| niet mee eens, maar ook niet mee oneens | 18%                                                                         | 10%                                                              | 6%                                                                                   | 12%                                                                                            | 11%                                                                                            |
| mee oneens                              | 50%                                                                         | 24%                                                              | 14%                                                                                  | 23%                                                                                            | 26%                                                                                            |
| helemaal mee oneens                     | 5%                                                                          | 2%                                                               | 1%                                                                                   | 2%                                                                                             | 4%                                                                                             |
| weet niet, geen antwoord                | 8%                                                                          | 3%                                                               | 3%                                                                                   | 7%                                                                                             | 9%                                                                                             |
| Totaal                                  | 100%                                                                        | 100%                                                             | 100%                                                                                 | 100%                                                                                           | 100%                                                                                           |



## Onveiligheidsgevoelens

### 2. Voelt u zich wel eens onveilig?

|       |       | Frequency | Percent |
|-------|-------|-----------|---------|
| Valid | ja    | 238       | 47,4    |
|       | nee   | 264       | 52,6    |
|       | Total | 502       | 100,0   |

### 3. Hoe vaak voelt u zich onveilig, is dat vaak, soms of zelden?

|         |                          | Frequency | Percent | Valid Percent |
|---------|--------------------------|-----------|---------|---------------|
| Valid   | vaak                     | 17        | 3,4     | 7,1           |
|         | soms                     | 145       | 28,9    | 60,9          |
|         | zelden                   | 73        | 14,5    | 30,7          |
|         | weet niet, geen antwoord | 3         | ,6      | 1,3           |
|         | Total                    | 238       | 47,4    | 100,0         |
| Missing | System                   | 264       | 52,6    |               |
| Total   |                          | 502       | 100,0   |               |

|                          | 4. Hoe vaak<br>voelt u zich<br>onveilig in<br>uw eigen<br>buurt? | 4. Hoe vaak<br>voelt u zich<br>s avonds of<br>s nachts niet<br>zo op uw<br>gemak? | 4. Hoe vaak<br>voelt u zich<br>s avonds of<br>s nachts<br>onveilig op<br>straat? | 4. Hoe vaak<br>voelt u zich<br>onveilig op<br>straat buiten<br>uw eigen<br>buurt? | 4. Hoe vaak<br>voelt u zich<br>onveilig als<br>u met het<br>openbaar<br>vervoer<br>reist? |
|--------------------------|------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------|
|                          | %                                                                | %                                                                                 | %                                                                                | %                                                                                 | %                                                                                         |
| 1 =nooit                 | 58%                                                              | 38%                                                                               | 25%                                                                              | 29%                                                                               | 32%                                                                                       |
| 2                        | 29%                                                              | 26%                                                                               | 33%                                                                              | 38%                                                                               | 28%                                                                                       |
| 3                        | 10%                                                              | 18%                                                                               | 17%                                                                              | 18%                                                                               | 20%                                                                                       |
| 4                        | 3%                                                               | 7%                                                                                | 9%                                                                               | 7%                                                                                | 8%                                                                                        |
| 5 =altijd                | 1%                                                               | 7%                                                                                | 8%                                                                               | 4%                                                                                | 4%                                                                                        |
| weet niet, geen antwoord |                                                                  | 4%                                                                                | 9%                                                                               | 3%                                                                                | 8%                                                                                        |
| Totaal                   | 100%                                                             | 100%                                                                              | 100%                                                                             | 100%                                                                              | 100%                                                                                      |

### Kans op slachtofferschap

|                          | 5. Kans<br>inbraak | 5. Kans<br>vandalisme | 5. Kans<br>beroving op<br>straat | 5. Kans<br>slachtoffer<br>van<br>aanranding | 5b. Kans<br>slachtoffer<br>van iets<br>anders | 5c. Kans<br>iemand die<br>u lief heeft<br>slachtoffer<br>van een<br>delict? |
|--------------------------|--------------------|-----------------------|----------------------------------|---------------------------------------------|-----------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------|
|                          | %                  | %                     | %                                | %                                           | %                                             | %                                                                           |
| 1 =heel klein            | 38%                | 27%                   | 32%                              | 62%                                         | 29%                                           | 23%                                                                         |
| 2                        | 30%                | 30%                   | 36%                              | 19%                                         | 28%                                           | 32%                                                                         |
| 3                        | 19%                | 25%                   | 17%                              | 8%                                          | 17%                                           | 22%                                                                         |
| 4                        | 5%                 | 9%                    | 6%                               | 2%                                          | 5%                                            | 7%                                                                          |
| 5 =heel groot            | 3%                 | 4%                    | 5%                               | 2%                                          | 2%                                            | 6%                                                                          |
| weet niet, geen antwoord | 5%                 | 5%                    | 5%                               | 8%                                          | 19%                                           | 10%                                                                         |
| Totaal                   | 100%               | 100%                  | 100%                             | 100%                                        | 100%                                          | 100%                                                                        |

### Negatieve gevolgen slachtofferschap

|                          | 6. Gevolgen<br>inbraak | 6. Gevolgen<br>vandalisme | 6. Gevolgen<br>beroving op<br>straat? | 6. Gevolgen<br>slachtoffer<br>van<br>aanranding? | 6b.<br>Gevolgen<br>slachtoffer<br>van iets<br>anders? |
|--------------------------|------------------------|---------------------------|---------------------------------------|--------------------------------------------------|-------------------------------------------------------|
|                          | %                      | %                         | %                                     | %                                                | %                                                     |
| 1 =heel klein            | 6%                     | 10%                       | 7%                                    | 7%                                               | 6%                                                    |
| 2                        | 13%                    | 23%                       | 14%                                   | 4%                                               | 12%                                                   |
| 3                        | 22%                    | 30%                       | 22%                                   | 8%                                               | 24%                                                   |
| 4                        | 27%                    | 18%                       | 27%                                   | 15%                                              | 15%                                                   |
| 5 =heel groot            | 28%                    | 15%                       | 28%                                   | 58%                                              | 19%                                                   |
| weet niet, geen antwoord | 3%                     | 3%                        | 3%                                    | 8%                                               | 23%                                                   |
| Totaal                   | 100%                   | 100%                      | 100%                                  | 100%                                             | 100%                                                  |

### Persoonlijk slachtofferschap

|        | 7. Ooit<br>slachtoffer<br>inbraak | 7. Ooit<br>slachtoffer<br>van<br>vandalisme? | 7.Ooit<br>slachtoffer<br>van beroving<br>op straat? | 7. Ooit<br>slachtoffer<br>van<br>aanranding? | 7d. Ooit<br>slachtoffer<br>van iets<br>anders? |
|--------|-----------------------------------|----------------------------------------------|-----------------------------------------------------|----------------------------------------------|------------------------------------------------|
|        | %                                 | %                                            | %                                                   | %                                            | %                                              |
| ja     | 36%                               | 40%                                          | 26%                                                 | 9%                                           | 31%                                            |
| nee    | 64%                               | 60%                                          | 74%                                                 | 91%                                          | 69%                                            |
| Totaal | 100%                              | 100%                                         | 100%                                                | 100%                                         | 100%                                           |

### Angst voor slachtofferschap

|                          | 8. Bang<br>inbraak | 8. Bang<br>vandalisme? | 8. Bang<br>beroving op<br>straat? | 8. Bang<br>slachtoffer<br>van<br>aanranding? | 8b. Bang<br>slachtoffer<br>van iets<br>anders? | 8c. Bang<br>iemand die<br>u lief heeft<br>slachtoffer<br>van een<br>delict? |
|--------------------------|--------------------|------------------------|-----------------------------------|----------------------------------------------|------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------|
|                          | %                  | %                      | %                                 | %                                            | %                                              | %                                                                           |
| 1 =helemaal niet bang    | 30%                | 30%                    | 29%                               | 54%                                          | 32%                                            | 19%                                                                         |
| 2                        | 30%                | 32%                    | 30%                               | 22%                                          | 24%                                            | 22%                                                                         |
| 3                        | 22%                | 22%                    | 20%                               | 10%                                          | 19%                                            | 32%                                                                         |
| 4                        | 7%                 | 9%                     | 11%                               | 3%                                           | 4%                                             | 7%                                                                          |
| 5 =zeer bang             | 9%                 | 6%                     | 8%                                | 7%                                           | 6%                                             | 14%                                                                         |
| weet niet, geen antwoord | 2%                 | 2%                     | 2%                                | 4%                                           | 16%                                            | 6%                                                                          |
| Totaal                   | 100%               | 100%                   | 100%                              | 100%                                         | 100%                                           | 100%                                                                        |

Opmerking: deze vragen zijn aan de helft van de respondenten gesteld. De andere helft kreeg de vragen of ze zich 'zorgen maken' over slachtofferschap.

### Zorgen maken over slachtofferschap

|                          | 9. Zorgen<br>inbraak | 9. Zorgen<br>vandalisme | 9. Zorgen<br>beroving | 9. Zorgen<br>slachtoffer<br>van<br>aanranding? | 9b. Zorgen<br>slachtoffer<br>van iets<br>anders? | 9c.<br>Zorgen iema<br>nd die u lief<br>heeft<br>slachtoffer<br>van een<br>delict? |
|--------------------------|----------------------|-------------------------|-----------------------|------------------------------------------------|--------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------|
|                          | %                    | %                       | %                     | %                                              | %                                                | %                                                                                 |
| 1 =helemaal geen zorgen  | 32%                  | 31%                     | 30%                   | 50%                                            | 35%                                              | 21%                                                                               |
| 2                        | 31%                  | 28%                     | 35%                   | 29%                                            | 29%                                              | 23%                                                                               |
| 3                        | 23%                  | 21%                     | 23%                   | 10%                                            | 15%                                              | 28%                                                                               |
| 4                        | 6%                   | 11%                     | 6%                    | 4%                                             | 3%                                               | 8%                                                                                |
| 5 =veel zorgen           | 7%                   | 8%                      | 5%                    | 5%                                             | 6%                                               | 15%                                                                               |
| weet niet, geen antwoord | 1%                   | 1%                      | 1%                    | 2%                                             | 12%                                              | 4%                                                                                |
| Totaal                   | 100%                 | 100%                    | 100%                  | 100%                                           | 100%                                             | 100%                                                                              |

Opmerking: deze vragen zijn aan de helft van alle respondenten gesteld. De andere helft kreeg de vragen of ze 'bang' zijn om slachtoffer te worden.



## Vermijdingsgedrag

|                             | 10. Vermijdt<br>vandalisme? | 10. Vermijdt<br>beroving op<br>straat? | 10. Vermijdt<br>slachtoffer<br>van<br>aanranding? | 11. Vermijdt<br>slachtoffer<br>van iets<br>anders? |
|-----------------------------|-----------------------------|----------------------------------------|---------------------------------------------------|----------------------------------------------------|
|                             | %                           | %                                      | %                                                 | %                                                  |
| 1 =vermijdt nooit situatie  | 35%                         | 31%                                    | 38%                                               | 29%                                                |
| 2                           | 24%                         | 21%                                    | 18%                                               | 20%                                                |
| 3                           | 16%                         | 22%                                    | 14%                                               | 15%                                                |
| 4                           | 9%                          | 10%                                    | 10%                                               | 9%                                                 |
| 5 =vermijdt altijd situatie | 13%                         | 14%                                    | 15%                                               | 13%                                                |
| weet niet, geen antwoord    | 3%                          | 3%                                     | 5%                                                | 14%                                                |
| Totaal                      | 100%                        | 100%                                   | 100%                                              | 100%                                               |

|              | Enge<br>plekken<br>(tunneltjes) | Uitgaan | OV   | Verkeer | Zwembad | Sportevene<br>menten | Parken,<br>bosjes, stille<br>plekken | Hanggroepe<br>n, - jongeren | Bijlmer,<br>Zuidoost | Bepaalde<br>buurten,<br>straten | Avonds nooit<br>deur uit | Anders, nl... | Weet niet | Vermijdt niet |
|--------------|---------------------------------|---------|------|---------|---------|----------------------|--------------------------------------|-----------------------------|----------------------|---------------------------------|--------------------------|---------------|-----------|---------------|
|              | %                               | %       | %    | %       | %       | %                    | %                                    | %                           | %                    | %                               | %                        | %             | %         | %             |
| niet genoemd | 47%                             | 92%     | 69%  | 97%     | 99%     | 97%                  | 88%                                  | 98%                         | 97%                  | 97%                             | 98%                      | 80%           | 88%       | 96%           |
| genoemd      | 53%                             | 8%      | 31%  | 3%      | 1%      | 3%                   | 12%                                  | 2%                          | 3%                   | 3%                              | 2%                       | 20%           | 12%       | 4%            |
| Totaal       | 100%                            | 100%    | 100% | 100%    | 100%    | 100%                 | 100%                                 | 100%                        | 100%                 | 100%                            | 100%                     | 100%          | 100%      | 100%          |

## Voorzorgsmaatregelen

12. Komt het wel eens voor dat u 's avonds of 's nachts de deur niet open doet omdat u het niet veilig vindt?

|       |                          | Frequency | Percent |
|-------|--------------------------|-----------|---------|
| Valid | ja                       | 251       | 50,0    |
|       | nee                      | 231       | 46,0    |
|       | weet niet, geen antwoord | 20        | 4,0     |
|       | Total                    | 502       | 100,0   |

|                                | 14. Zijn er situaties waarin u voorzorgsmaatregelen neemt omdat u het niet veilig vindt? | 15. Neemt u als voorzorgsmaatregel misschien ook wel eens een soort van wapen mee om u te kunnen verdedigen? |
|--------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|                                | %                                                                                        | %                                                                                                            |
| 1 =nooit voorzorgsmaatregelen  | 36%                                                                                      | 89%                                                                                                          |
| 2                              | 12%                                                                                      | 3%                                                                                                           |
| 3                              | 20%                                                                                      | 4%                                                                                                           |
| 4                              | 11%                                                                                      | 2%                                                                                                           |
| 5 =altijd voorzorgsmaatregelen | 20%                                                                                      | 3%                                                                                                           |
| weet niet, geen antwoord       | 1%                                                                                       | 0%                                                                                                           |
| Totaal                         | 100%                                                                                     | 100%                                                                                                         |

### Nieuws kijken op tv

|              | Kijkt nooit<br>nieuws op tv | Nieuws:<br>Nederland 1,<br>2, 3 (NOS) | Nieuws: RTL | Nieuws: CNN | Nieuws: AT5 | Nieuws:<br>SBS6 | Nieuws: BBC | Nieuws:<br>andere<br>zender | Nieuws: weet<br>niet, geen<br>antwoord |
|--------------|-----------------------------|---------------------------------------|-------------|-------------|-------------|-----------------|-------------|-----------------------------|----------------------------------------|
|              | %                           | %                                     | %           | %           | %           | %               | %           | %                           | %                                      |
| niet genoemd | 96%                         | 17%                                   | 54%         | 93%         | 82%         | 91%             | 98%         | 97%                         | 99%                                    |
| genoemd      | 4%                          | 83%                                   | 46%         | 7%          | 18%         | 9%              | 2%          | 3%                          | 1%                                     |
| Totaal       | 100%                        | 100%                                  | 100%        | 100%        | 100%        | 100%            | 100%        | 100%                        | 100%                                   |

### Krant lezen

|              | Geen krant | Telegraaf | Parool | Volkskrant | NRC  | Trouw | AD   | Echo | Stadsblad | Spits/Metro | Andere krant | Weet niet |
|--------------|------------|-----------|--------|------------|------|-------|------|------|-----------|-------------|--------------|-----------|
|              | %          | %         | %      | %          | %    | %     | %    | %    | %         | %           | %            | %         |
| niet genoemd | 92%        | 75%       | 71%    | 76%        | 81%  | 97%   | 99%  | 98%  | 99%       | 95%         | 98%          | 94        |
| genoemd      | 8%         | 25%       | 29%    | 24%        | 19%  | 3%    | 1%   | 2%   | 1%        | 5%          | 2%           | 6         |
| Totaal       | 100%       | 100%      | 100%   | 100%       | 100% | 100%  | 100% | 100% | 100%      | 100%        | 100%         | 100       |

### Nieuws volgen in de krant of op tv over criminaliteit en veiligheid

|                          | 18. Hoe vaak volgt u in de krant<br>of op tv nieuws over criminaliteit<br>en veiligheid? | 19. Hoe vaak kijkt u naar<br>misdaadprogramma's op<br>televisie? |
|--------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------|
|                          | %                                                                                        | %                                                                |
| altijd                   | 29%                                                                                      | 8%                                                               |
| meestal                  | 30%                                                                                      | 11%                                                              |
| af en toe                | 30%                                                                                      | 27%                                                              |
| (bijna) nooit            | 10%                                                                                      | 54%                                                              |
| weet niet, geen antwoord |                                                                                          | 1%                                                               |
| Totaal                   | 100%                                                                                     | 100%                                                             |

## 20. Weergeven werkelijkheid door televisie en kranten

|       |                                     | Frequency | Percent |
|-------|-------------------------------------|-----------|---------|
| Valid | erger dan kranten en TV zeggen      | 104       | 20,7    |
|       | hetzelfde                           | 171       | 34,1    |
|       | minder erg dan kranten en TV zeggen | 151       | 30,1    |
|       | weet niet, geen antwoord            | 76        | 15,1    |
|       | Total                               | 502       | 100,0   |

## 21. Verband tussen onveiligheid en Marokkaanse jongeren

|       |                          | Frequency | Percent |
|-------|--------------------------|-----------|---------|
| Valid | terecht                  | 220       | 43,8    |
|       | ligt eraan               | 110       | 21,9    |
|       | onterecht                | 144       | 28,7    |
|       | weet niet, geen antwoord | 28        | 5,6     |
|       | Total                    | 502       | 100,0   |

## Bijlage 2    Correlaties per onderwerp

### Gevoelens van onveiligheid

|                                                                   |     |
|-------------------------------------------------------------------|-----|
| Voelt zich 's avonds of 's nachts onveilig op straat              | .49 |
| Voelt zich vaak onveilig op straat buiten eigen buurt             | .44 |
| Voelt zich vaak 's avonds of 's nachts niet zo op zijn/haar gemak | .40 |
| Voelt zich onveilig in openbaar vervoer                           | .20 |

### Schatten kans op slachtofferschap

|                                                                                       |     |
|---------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| Schat kans op inbraak hoog in                                                         | .33 |
| Schat kans op beroving op straat hoog in                                              | .32 |
| Schat kans op vandalisme hoog in                                                      | .30 |
| Schat kans op slachtofferschap van 'iets anders' hoog in                              | .30 |
| Schat kans dat iemand die hij/zij lief heeft slachtoffer wordt van een delict hoog in | .28 |
| Schat kans op aanranding hoog in                                                      | .28 |

### Vermijdingsgedrag/voorzorgsmaatregelen

|                                                                            |      |
|----------------------------------------------------------------------------|------|
| Vermijdt vandalisme                                                        | .31  |
| Vermijdt beroving op straat                                                | .30  |
| Vermijdt slachtofferschap aanranding                                       | .27  |
| Vermijdt slachtofferschap van iets anders                                  | .26  |
| Neemt voorzorgsmaatregelen omdat men hij/zij het niet veilig vindt         | .23  |
| Doet 's avonds of 's nachts deur niet open omdat men het niet veilig vindt | .16  |
| Vermijdt verkeer                                                           | .14  |
| Vermijdt het openbaar vervoer                                              | .11  |
| Vermijdt uitgaan                                                           | .10  |
| Vermijdt zwembad                                                           | .09  |
| Vermijdt enge plekken (tunneltjes)                                         | .08  |
| Vermijdt hanggroepen / jongeren                                            | .04  |
| Gaat 's avonds nooit deur uit                                              | .04  |
| Vermijdt sportevenementen                                                  | .03  |
| Neemt als voorzorgsmaatregel wel eens een soort van wapen mee              | .01  |
| Vermijdt Bijlmer/Zuidoost                                                  | .00  |
| Vermijdt parken, bosjes, stille plekken                                    | -.01 |
| Vermijdt bepaalde buurten, straten                                         | -.04 |
| Vertoont nooit vermijdingsgedrag                                           | -.09 |

### Inschatting negatieve gevolgen

|                                                                         |     |
|-------------------------------------------------------------------------|-----|
| Schat negatieve gevolgen inbraak hoog in                                | .24 |
| Schat negatieve gevolgen van slachtofferschap van 'iets anders' hoog in | .21 |
| Schat negatieve gevolgen vandalisme hoog in                             | .20 |
| Schat negatieve gevolgen beroving op straat hoog in                     | .17 |
| Schat negatieve gevolgen van slachtofferschap van aanranding hoog in    | .09 |

### Maatschappelijke ontwikkelingen

|                                                                                |      |
|--------------------------------------------------------------------------------|------|
| Eens: "De maatschappij wordt steeds criminelere"                               | .25  |
| Vindt verband tussen onveiligheid en Marokkaanse jongeren terecht              | .16  |
| Eens: "Mensen hebben minder besef van normen en waarden dan vroeger"           | .14  |
| Eens: "Criminaliteit is in werkelijkheid erger dan tv en kranten zeggen"       | .09  |
| Eens: "In buurten waar veel buitenlanders wonen voelen mensen zich onveiliger" | .09  |
| Eens: "Het is de laatste jaren veiliger geworden op straat"                    | -.17 |
| Eens: "Vergeleken met de gemiddelde buurt in Amsterdam is mijn buurt veiliger" | -.30 |



**Slachtofferschap**

|                                                     |     |
|-----------------------------------------------------|-----|
| Slachtoffer aanranding in de afgelopen 12 maanden   | .34 |
| Ooit slachtoffer van beroving op straat             | .26 |
| Afgelopen 12 maanden slachtoffer van 'iets anders'  | .12 |
| Afgelopen 12 maanden slachtoffer beroving op straat | .11 |
| Ooit slachtoffer van aanranding                     | .10 |
| Afgelopen 12 maanden slachtoffer vandalisme         | .10 |
| Afgelopen 12 maanden slachtoffer inbraak            | .09 |
| Ooit slachtoffer van vandalisme                     | .05 |
| Ooit slachtoffer van 'iets anders'                  | .00 |
| Ooit slachtoffer van inbraak                        | .00 |

**Bang voor slachtofferschap/zorgen maken over slachtofferschap**

|                                                                                      |     |
|--------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| Is bang voor beroving op straat                                                      | .42 |
| Maakt zich zorgen over slachtofferschap beroving op straat                           | .42 |
| Is bang voor vandalisme                                                              | .38 |
| Is bang voor inbraak                                                                 | .38 |
| Is bang voor aanranding                                                              | .35 |
| Maakt zich zorgen over slachtofferschap aanranding                                   | .35 |
| Is bang iemand die hij/zij lief heeft slachtoffer wordt van een delict               | .35 |
| Maakt zich zorgen over slachtofferschap inbraak                                      | .31 |
| Is bang slachtoffer te worden van 'iets anders'                                      | .30 |
| Maakt zich zorgen over slachtofferschap van vandalisme                               | .30 |
| Maakt zich zorgen over slachtofferschap van 'iets anders'                            | .29 |
| Maakt zich zorgen dat iemand die hij/zij lief heeft slachtoffer wordt van een delict | .23 |

**Media**

|                                                                 |      |
|-----------------------------------------------------------------|------|
| Leest <i>Telegraaf</i>                                          | .15  |
| Leest <i>Echo</i>                                               | .12  |
| Kijkt <i>RTL</i> -nieuws                                        | .10  |
| Kijkt vaak naar misdaadprogramma's op tv                        | .10  |
| Leest 'andere krant'                                            | .07  |
| Volgt in krant of op tv nieuws over criminaliteit en veiligheid | .05  |
| Kijkt <i>AT5</i> nieuws                                         | .03  |
| Leest <i>Trouw</i>                                              | .02  |
| Leest <i>Algemeen Dagblad</i>                                   | .02  |
| Kijkt nooit nieuws op tv                                        | .01  |
| Kijkt regelmatig nieuws op tv                                   | .00  |
| Leest het <i>Parool</i>                                         | -.01 |
| Leest geen krant                                                | -.01 |
| Kijkt <i>SBS6</i> -nieuws                                       | -.02 |
| Kijkt <i>BBC</i> -nieuws                                        | -.03 |
| Leest <i>Spits/Metro</i>                                        | -.03 |
| Leest <i>Stadsblad</i>                                          | -.04 |
| Kijkt <i>CNN</i> -nieuws                                        | -.05 |
| Leest <i>NRC</i>                                                | -.09 |
| Leest <i>Volkscrant</i>                                         | -.10 |
| Kijkt <i>NOS</i> -nieuws                                        | -.13 |

**Persoonlijke kenmerken**

|                             |      |
|-----------------------------|------|
| Is vrouw                    | .16  |
| Is allochtoon               | .12  |
| Veel personen in huishouden | -.01 |
| Heeft thuiswonende kinderen | -.02 |
| Hoog opgeleid               | -.18 |

## Bijlage 3 Vragenlijst

### Introductie

Goedenmorgen, -middag, -avond,

U spreekt met ... van Onderzoek en Statistiek uit Amsterdam. In opdracht van de gemeente doen wij een onderzoek naar de onveiligheidsgevoelens van inwoners van Amsterdam. Wilt u daar misschien aan meedoen? Het zal waarschijnlijk een minuut of tien duren. We kunnen ook een afspraak maken voor een ander moment waarop het misschien beter uitkomt.

ENQUETEUR: Bij twijfelende respondenten

Met dit onderzoek kan de gemeente beter inspelen op de wensen van de mensen in de stad. Daarom is het heel belangrijk dat u meedoet.

Respondent wil meedoen

Dan ga ik u nu de vragen stellen.

Maatschappelijke ontwikkelingen

Eerst lees ik u een paar stellingen voor over de maatschappij waarin we leven. Ik wil graag weten in hoeverre u het eens of oneens bent met elke stelling.

//ROULEREN//

MO1. Het is de laatste jaren veiliger geworden op straat

MO2. De maatschappij wordt steeds criminel

MO3. Mensen hebben minder besef van normen en waarden dan vroeger

MO4. Vergeleken met de gemiddelde buurt in Amsterdam is mijn buurt veiliger

MO5. In buurten waar veel buitenlanders wonen voelen mensen zich onveiliger

Antwoordcategorieën: vijf puntsschaal van 1 'helemaal oneens' tot 5 'helemaal eens'

### Schaal onveiligheidsgevoelens

S1. Voelt u zich wel eens onveilig?

- ja

- nee

- weet niet, geen antwoord

S2. Zo ja, is dat vaak, soms of zelden?

- vaak

- soms

- zelden

- weet niet, geen antwoord

Dan stel ik u nu een paar vragen over bepaalde plekken of situaties waar u zich misschien wel eens onveilig voelt. Het is de bedoeling dat u een antwoord geeft in de vorm van een cijfer tussen 1 en 5. Een 1 betekent dat u zich nooit onveilig voelt en een 5 betekent dat u zich altijd onveilig voelt. Maar u kunt natuurlijk ook een tussenliggend cijfer noemen.

S3. Hoe vaak voelt u zich onveilig in uw eigen buurt?

Antwoordcategorieën: vijf puntsschaal van 1 'nooit' tot 5 'altijd'

//Start rouleren (willekeurig)//

S4. Hoe vaak voelt u zich 's avonds of 's nachts niet zo op uw gemak?

S5. Hoe vaak voelt u zich 's avonds of 's nachts onveilig op straat?

S6. Hoe vaak voelt u zich onveilig op straat buiten uw eigen buurt?

S7. Hoe vaak voelt u zich onveilig als u met het openbaar vervoer reist?

//Einde rouleren//

//1 – BLOKROULATIE

Ten eerste willen we de blokken B (Bang zijn), R (Risico-inschatting), N (Nadelige gevolgen) en SO (Slachtofferschap) onderling laten rouleren.

2 – VRAAGROULATIE PER BLOK

Binnen elk blok heb je steeds een opsomming van vijf delicten (inbraak, vandalisme, beroving op straat, aanranding, iets anders. Het is de bedoeling dat de eerste vier delicten gerouleerd worden. Maar per respondent moet de volgorde bij elk blok hetzelfde zijn. Belangrijk is dat het delict 'iets anders' altijd als laatste wordt gevraagd.//

### **Risico-inschatting**

Ik wil graag weten hoe groot u de kans schat dat u zelf het slachtoffer wordt van een aantal delicten die ik u zo ga opnoemen. De kans kunt u aangeven met een cijfer van 1 tot 5. Een 1 betekent dat u de kans 'heel klein' schat. Een 5 betekent dat u die kans 'heel groot' schat.

//Start rouleren, maar dezelfde volgorde per respondent//

R1. Hoe groot schat u de kans dat u de komende twaalf maanden zelf het slachtoffer wordt van een inbraak in uw woning?

Antwoordcategorieën: vijf puntsschaal van 1 'heel klein' tot 5 'heel groot'

R2. Hoe groot schat u de kans dat u de komende twaalf maanden zelf het slachtoffer wordt van vandalisme?

R3. Hoe groot schat u de kans dat u de komende twaalf maanden zelf het slachtoffer wordt van beroving op straat?

R4. Hoe groot schat u de kans dat u de komende twaalf maanden zelf het slachtoffer wordt van aanranding?

//Einde rouleren//

R5. En hoe groot schat u de kans dat u de komende twaalf maanden zelf het slachtoffer wordt van iets anders?

R6. En hoe groot schat u de kans dat iemand die u lief heeft de komende twaalf maanden het slachtoffer wordt van een delict?

ENQ: 'Iemand die u lief heeft' kan zijn: partner, kind, familielid, vriend(in).

ENQ: 'Een delict' kan bijvoorbeeld zijn: inbraak, vandalisme, beroving, aanranding of iets anders.

### **Nadelige gevolgen**

Ik wil graag van u weten hoe groot u denkt dat de nadelige gevolgen zouden zijn, als u slachtoffer zou worden van een aantal delicten die ik u zo ga opnoemen. Bij nadelige gevolgen bedoelen we de financiële schade, lichamelijk letsel of bijvoorbeeld angstgevoelens die u eraan kunt overhouden. Ik wil graag een cijfer: een 1 betekent dat u denkt dat de nadelige gevolgen 'heel klein' zouden zijn. Een 5 betekent dat u denkt dat die gevolgen 'heel groot' zouden zijn.

//Start rouleren//

N1. Hoe groot denkt u dat de nadelige gevolgen zouden zijn als u het slachtoffer wordt van vandalisme?

N2. Hoe groot denkt u dat de nadelige gevolgen zouden zijn als u het slachtoffer wordt van vandalisme?

N3. Hoe groot denkt u dat de nadelige gevolgen zouden zijn als u het slachtoffer wordt van beroving op straat?

N4. Hoe groot denkt u dat de nadelige gevolgen zouden zijn als u het slachtoffer wordt van aanranding?

//Einde rouleren//

N5. En hoe groot denkt u dat de nadelige gevolgen zouden zijn als u het slachtoffer wordt van iets anders?

### **Slachtofferschap**

//Start rouleren//

SO1. Bent u ooit zelf het slachtoffer geworden van een inbraak in uw woning?  
(ja of nee)

SO2. Zo ja, was dat in de afgelopen 12 maanden?  
(ja of nee)

ENQ: de afgelopen 12 maanden betekent dus sinds de lente van vorig jaar.

SO3. Bent u ooit zelf het slachtoffer geworden van van vandalisme?

SO4. Zo ja, was dat in de afgelopen 12 maanden?

SO5. Bent u ooit zelf het slachtoffer geworden van beroving op straat?

SO6. Zo ja, was dat in de afgelopen 12 maanden?

SO7. Bent u ooit zelf het slachtoffer geworden van aanranding?

SO8. Zo ja, was dat in de afgelopen 12 maanden?

//Einde rouleren//

SO9. Bent u ooit zelf het slachtoffer geworden van iets anders?

SO10. Zo ja, was dat in de afgelopen 12 maanden?

### **Bang variant 1: Bang zijn voor criminaliteit**

//De helft (n = 250) krijgt variant 1 'zorgen maken over'. De andere helft krijgt variant 2 'bang zijn voor'.//

Ik stel u wat vragen over criminaliteit waar u misschien slachtoffer van kunt worden. U kunt een cijfer geven van 1 tot 5. Een 1 betekent dat u helemaal niet bang bent om slachtoffer te worden en een 5 betekent dat u daar zeer bang voor bent.

//Start rouleren//

B1\_1. In hoeverre bent u bang dat u zelf het slachtoffer wordt van een inbraak in uw woning?

Antwoordcategorieën: vijf puntsschaal van 1 'helemaal niet bang' tot 5 'zeer bang'

B1\_2. In hoeverre bent u bang dat u zelf het slachtoffer wordt van vandalisme?

B1\_3. In hoeverre bent u bang dat u zelf het slachtoffer wordt van beroving op straat?

B1\_4. In hoeverre bent u bang dat u zelf het slachtoffer wordt van aanranding?

//Einde rouleren //

B1\_5. In hoeverre bent u bang dat u zelf het slachtoffer wordt van iets anders?

B1\_6. In hoeverre bent u bang dat iemand die u lief heeft het slachtoffer wordt van een delict?

ENQ: 'Iemand die u lief heeft' kan zijn: partner, kind, familielid, vriend(in)

ENQ: 'Een delict' kan bijvoorbeeld zijn: inbraak, vandalisme, beroving, aanranding of iets anders.

### **Bang variant 2: Zorgen maken over criminaliteit**

Ik stel u wat vragen over criminaliteit waar u misschien slachtoffer van kunt worden. U kunt een cijfer geven van 1 tot 5. Een 1 betekent dat u zich helemaal geen zorgen maakt en een 5 betekent dat u zich zeer veel zorgen maakt.

//Start rouleren, maar dezelfde volgorde per respondent//

B2\_1. In hoeverre maakt u zich zorgen dat u zelf het slachtoffer wordt van een inbraak in uw woning?

Antwoordcategorieën: vijf puntsschaal van 1 'helemaal geen zorgen' tot 5 'zeer veel zorgen'

B2\_2. In hoeverre maakt u zich zorgen dat u zelf het slachtoffer wordt van vandalisme?

B2\_3. In hoeverre maakt u zich zorgen dat u zelf het slachtoffer wordt van beroving op straat?

B2\_4. En in hoeverre maakt u zich zorgen dat u zelf het slachtoffer wordt van aanranding?

//Einde rouleren//

B2\_5. In hoeverre maakt u zich zorgen dat u zelf het slachtoffer wordt van iets anders?

B2\_6. En in hoeverre maakt u zich zorgen dat iemand die u lief heeft het slachtoffer wordt van een delict?

ENQ: 'Iemand die u lief heeft' kan zijn: partner, kind, familielid, vriend(in)

ENQ: 'Een delict' kan bijvoorbeeld zijn: inbraak, vandalisme, beroving, aanranding of iets anders.

### **Vermijdingsgedrag**

Verder zijn we ook nog benieuwd of u bepaalde plaatsen of situaties vermijdt omdat u bang bent of denkt meer kans te lopen om slachtoffer te worden van bepaalde delicten. Misschien loopt u wel eens een straatje om, of zijn er bepaalde dingen die u liever niet doet zoals reizen met de metro of 's avonds over straat lopen.

U kunt weer een cijfer geven van 1 tot 5. Een 1 betekent dat u die situatie nooit vermijdt en een 5 betekent dat u die situatie altijd vermijdt. Maar u kunt ook tussenliggende cijfers geven.

//Start rouleren//

V1. Hoe vaak vermijdt u bepaalde plekken omdat u bang bent dat u zelf het slachtoffer wordt van vandalisme?

Antwoordcategorieën: vijf puntsschaal van 1 'nooit' tot 5 'altijd'

V2. Hoe vaak vermijdt u bepaalde plekken omdat u bang bent dat u zelf het slachtoffer wordt van beroving op straat?

V3. Hoe vaak vermijdt u bepaalde plekken omdat u bang bent dat u zelf het slachtoffer wordt van aanranding?

//Einde rouleren //

V4. En hoe vaak vermijdt u bepaalde plekken omdat u bang bent dat u zelf het slachtoffer wordt van iets anders?

V5. Komt het wel eens voor dat u 's avonds of 's nachts de deur niet open doet omdat u het niet veilig vindt?

- ja
- nee
- weet niet, geen antwoord



V6. Als er wel eens bepaalde plekken of situaties zijn die u vermijdt omdat u het niet veilig vindt, wat voor plekken of situaties zijn dat dan?

//ENQ: Eventueel voorlezen, meerdere antwoorden mogelijk//

- enge plekken (steegjes, tunneltjes, e.d.)
- uitgaan
- openbaar vervoer (metro, tram, etc.)
- verkeer
- zwembad
- sportevenementen
- anders, namelijk: (ENQUETEUR: tik antwoord letterlijk in)

V7. Zijn er situaties waarin u voorzorgsmaatregelen neemt omdat u het niet veilig vindt? U kunt bijvoorbeeld een taxi nemen in plaats van de metro, of een mobieltje bij u hebben om in noodgevallen te kunnen bellen. U kunt weer antwoord geven met een cijfer van 1 tot 5. Een 1 betekent dat u nooit voorzorgsmaatregelen neemt en een 5 betekent dat u dat altijd doet.

Antwoordcategorieën: vijf puntsschaal van 1 'nooit' tot 5 'altijd'

V8. Neemt u als voorzorgsmaatregel misschien ook wel eens een soort van wapen mee om u te kunnen verdedigen? U kunt weer antwoord geven met een cijfer. Een 1 betekent dat u nooit een soort van wapen mee neemt en een 5 betekent dat u dat altijd doet.

Antwoordcategorieën: vijf puntsschaal van 1 'nooit' tot 5 'altijd'

//ENQ: 'Een soort van wapen' kan zijn: mes, pistool, spuitbus, honkbalknuppel, maar ook een paraplu met een stalen punt of een sleutelbos op een bepaalde manier vastgehouden.//

## **Media**

M1. Is er misschien een krant die u regelmatig leest?

ENQUETEUR: Regelmatig betekent: minimaal 1 keer per week

meerdere antwoorden mogelijk

- leest geen krant
- Telegraaf
- Parool
- Volkskrant
- NRC Handelsblad
- Trouw
- Algemeen Dagblad
- Echo
- Stadsblad
- Spits/Metro
- een andere krant

M2. Kijkt u regelmatig naar nieuws op televisie?

ENQUETEUR: Regelmatig betekent: vaker dan 1 keer per week

- kijkt geen nieuws

Of: zo ja, welke zender?

(meerdere antwoorden mogelijk)

- NOS Journaal
- RTL Nieuws
- CNN
- AT5 Nieuws
- Hart van Nederland (SBS6)
- Andere zender

M3. Hoe vaak volgt u in de krant of op televisie nieuws over criminaliteit en veiligheid?

- altijd
- meestal
- af en toe
- (bijna) nooit

M4. Hoe vaak kijkt u naar misdaadprogramma's op televisie?

- altijd
- meestal
- af en toe
- (bijna) nooit

M5. De kranten en televisie hebben het vaak over criminaliteit. Denkt u dat zij de werkelijkheid goed weergeven? Of is de criminaliteit eigenlijk erger of juist minder erg dan de kranten en televisie zeggen?

- erger dan kranten en TV zeggen
- hetzelfde
- minder erg dan kranten en TV zeggen
- weet niet/geen antwoord

M6. In de media wordt vaak een verband gelegd tussen onveiligheid en Marokkaanse jongeren. Denkt u dat dit terecht is of onterecht?

- terecht
- ligt eraan
- onterecht
- weet niet/geen antwoord

## **P. Persoonlijk**

Tot slot stel ik u nog wat vragen over u zelf.

P1. In welk jaar bent u geboren?

- vul jaartal in
- wil niet zeggen

P2. Opleiding

- standaard categorieën

P3. Alleenstaand of partner

P4. Kinderen (leeftijd)

P5-7 Etniciteit

Standaard vragen (zelf, vader, moeder)

P8. Stadsdeel

Dit waren alle vragen. Hartelijk bedankt voor uw medewerking.

P9. Heeft u misschien nog een opmerking over de vragenlijst of over dit onderwerp?

- ruimte voor opmerkingen

P10. Noteer geslacht respondent

- man

- vrouw